

KULTÚRA

ROČNÍK XXII. – č. 15

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

11. SEPTEMBRA 2019

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

Sochár Petr Váňa pri modelovaní súsošia sv. Cyrila a Metoda pre obec Moutnice pri Brne

TEODOR KRIŽKA

Čo sa to s ľuďmi zasa deje, Pane!

Čo sa to s ľuďmi zasa deje, Pane!
Len včera tvár si vystrábili z modrín,
už opäť sa im páči udieranie.
Už opäť svätým neveria, len podlým.

Chodia sa klaňať sochám vlastných vrahov,
i v Boha neveriaci, i ten, čo sa postí.
Opäť ten kyjak nazývajú dlahou,
ktorý im zasa prelamuje kosti.

Je taká múdrosť stavať blížnych k stene,
tešiť sa vopred vlastnej panychíde.
Sú krásy hodné utrpenia, pre ne
príde čas skúšky, a už neodíde.

Bezhlavá masa vrieska vyšinutá,
na trh márnosti v uliciach ju vláčia.
Len na pár rokov povolili putá,
kápo už opäť volá na kováča.

A sa na dejiny pozerať iba z dobového hľadiska a iba z uhla pohľadu národa či štátu, podstupujeme nemalé riziko. Do Strednej Európy, ktorú z neznámych príčin nepíšeme s veľkým S, ako to robíme napr. pri Blízkom Východe, akoby sme jej upierali osobitý civilizačný duch, sa zákonite tlačili kočovníci či dobyvatelia najmä zo Západu a Východu. Vôbec nie náhodou tu vznikla Samova ríša, ktoráá odolávala Frankom, paradoxne na čele s franským kupcom. Tu sa priam natíska otázka, aký mal dôvod Samo stať si do čela po-

Stred

TEODOR KRIŽKA

hanských Slovenov proti "vlastným". Tu sa ponúka široký priestor na úvahu. Po stáročiach neskôr už knieža Rastic (Rastislav) geniálne pochopil, že Západu musí odňať morálno-ideový dôvod na výboje, preto pozýva vierozvestov v jazyku zrozumiteľnom ľudu Strednej Európy. Z tohto hľadiska sa udial kultúrny a diplomatický čin, aký sa už nedá zopakovať. Isteže, následne bola Svätoplukova ríša porazená, ale impulz, ktorý cyrilo-metodská misia naplnila, sa zničiť nepodarilo. Naopak, jeho potlačanie znamenalo civilizačný prínos pre slovanské národy Balkánu a Ruska.

Stredná Európa je odsúdená na tlaky z oboch strán. Ak chce trvať, musí byť veľmi obozretná. Nemôže podľahnúť tlaku zo západného vektora, hoci patrí do jurisdikcie Ríma, ale ani Východu, s ktorým je síce v genealogickom a jazykovom príbuzenstve, ale ktorý má tendenciu k Tretiemu Rímu a konkurencii katolíckemu kresťanstvu.

Aby naše postavenie nebolo vôbec jednoduché, ešte aj Západ a Východ má svoje pnutia. Dve svetové vojny znamenali porážku Schillerovho ducha v Nemecku a nastolenie anglosaskej dominance vo svete, ale zároveň boľševická okupácia Ruska, dokonca ešte aj po kompromitácii komunistickej ideológie, limituje ruský potenciál byť skutočnou alternatívou voči neomarxisticko-trockisticko-liberálnemu úpadku, ktorý pretláča Západ.

Akokoľvek, Stredná Európa je originálny, osobitý kultúrno-civilizačný subjekt, a našou úlohou preto je chrániť dedičstvo otcov, nie sa podkladať hotovým modelom, nech ich už ponúka ktokoľvek. Nikto o Strednú Európu nemá záujem iba nezištne, naopak, svoje záujmy bude presadzovať s úskokmi, arrogantne a dokonca silou.

Vymieranie Európanov začalo po krátkom povojnovom babyboome. Toto obdobie poklesu pôrodnosti a plodnosti trvá dodnes. Ešte v 60. rokoch dosahovala úhrnná plodnosť v západoeurópskych krajinách hodnotu 2,5 a viac. Úhrnnú plodnosť nad 2,0 dosahovali v priebehu 60. rokov aj krajiny južnej, severnej a východnej Európy. Od polovice 60. rokov začala úhrnná plodnosť vo väčšine krajín Európy klesať a dnes európske populácie nie sú schopné zabezpečiť svoju reprodukciu.

Pokles pôrodnosti začal v krajinách západnej Európy, kedy nastala radikálna zmena životného štýlu, životných hodnôt, morálnych noriem obyvateľstva a kresťanstvo sa postupne začalo tlačiť do úzadia. Do popredia sa začal dostávať individualizmus, vyššia potreba sebarealizácie, emancipácia a osobná sloboda. Krajiny na východe Európy, ktoré stále zastávali silné národné a kresťanské tradície a usutočňovali pronatalitné politiky (hromadná bytová výstavba, podpora mladých rodín prostredníctvom mladomanželských pôžičiek, predĺženie materskej dovolenky) prerušili pokles pôrodnosti. Zlomom pre tieto krajiny sa stalo prijímanie západných hodnôt, najmä multikulturalizmu, falošnej humanity a liberálnych myšlienok. Potlačanie kresťanských tradícií malo za následok vyššiu rozvodovosť (na Slovensku je dnes viac ako 30%), vyššiu potratovosť a menej sobášov.

Kým obyvateľstvo Európy starne a vymiera, tak štáty Afriky a Blízkeho východu zažívajú obrovskú populačnú explóziu. Tento trend sa prenáša aj na imigrantov z týchto krajín, ktorí žijú v Európe. Nemožnosť ich integrácie do našich spoločnosti spolu s mierou ich pôrodnosti budú mať za následok katastrofický scenár, ktorý sa začal naplňovať už v posledných rokoch. Problematika integrácie islamských menšín do väčšinovej spoločnosti v štátoch EÚ je fenomén, ktorý trvá už desaťročia. Je to dostatočná doba na to, aby sa v praxi prejavili pozitíva multikultúrnej politiky.

Očakávaná sa však nenaplnili ani šťastie. Narastá tým skepsa politikov aj tých štátov, v ktorých multikultúrnu politiku povýšili na oficiálnu politiku krajiny.

Je to preto, že snahy o vytvorenie multikultúrnej spoločnosti zlyhali vo všetkých európskych krajinách, ktoré sa o vytvorenie takejto spoločnosti pokúsili. Dôvodom je, že neeurópski imigranti, ktorým bolo ponúknuté žiť medzi nami, nerešpektujú základné pravidlá správania sa v multikultúrnom priestore. Základné pravidlá, na ktorých myšlienka multikultúrnej spoločnosti stavia, a to že všetky kultúry musia byť

rešpektované a tolerované. Toto je v zhode s klasickými princípmi kresťanstva - všetci sme ľudia a máme rovnakú dôstojnosť pred Bohom, ale nie je to v zhode s učením islamu, ktorý sa v Európe rozrastá. Islamskí imigranti si v európskych mestách vytvárajú vlastné štvrte, pôvodnú európsku civilizáciu odmietajú a zavádzajú svoje vlastné pravidlá. Prispôsobovanie sa európskym hodnotám odmietajú a práve naopak, Európania sa musia prispôbovať zvykom a pravidlám, ktoré si imigranti priniesli so sebou. Islam sa stal najrýchlejšie rastúcim náboženstvom v Európe. Kresťanské kostoly sa

zatvárajú, no mešit stále pribúda a v ich útrobach radikálni moslimskí duchovní (imámovia) požadujú zavedenie islamského práva šaría, či otvorene vyzývajú na útoky proti pôvodným obyvateľom.

Radikálny islam sa už v Európe natoľko etabloval, že politické elity hovoria svojim občanom, že na útoky radikálnych moslimov si musíme zvyknúť. Európa ešte nikdy nebola taká slabá a zraniteľná ako dnes. Prepadisko dejín sa otvorilo a európska civilizácia stojí na jeho okraji.

MARTIN BELUSKÝ

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné,
z ktorého príjem je predsa len o málo väčší
ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho
na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK69090000000000170427664

Roku 1224 nitriansky biskup Jakub, na ktorého majetku Skala bola jaskyňa, zriadil po porade a so súhlasom členov nitrianskej kapituly, benediktínske opátstvo. Zsvätené bolo sv. Beňadikovi, benediktínskemu mníchovi a pustovníkovi, ktorý tu načas žil a tu aj zomrel okolo roku 1033, „ktorého vyliatu krv bolo ešte vtedy vidieť na stene jaskyne“ – ako uvádza biskup vo svojej zakladajúcej listine. Už vtedy tu stál kostol zasvätený tomuto svätcovi a Všetkým svätým.

Opátstvo od svojho založenia až do začiatku 16. storočia spravovali benediktíni. Kláštor sa stal duchovným centrom Považia. Jeho poslanie však narúšali časté vojnové nepokoje. V r. 1528 vojská Ferdinanda Habsburského dobyli Trenčiansky hrad a majetok kláštora bol použitý ako žold pre cisárskych vojakov. Správu opátstva postupne prebrali nitrianski biskupi a počas viac ako 100 rokov tiež jágerský, vacovský, pätkostolský biskup. Neskôr si prisvojili patronátne právo králi – udeľovali opátstvo podľa štátnych zásluh a nie podľa zámerov Cirkvi.

Nitriansky biskup Ján Püsky r. 1644 daroval opátstvo jezuitom. Ich pas-toračnú činnosť už od začiatku znamenali sám P. Fábri nasledujúcimi slovami: „Katolíckemu ľudu poskytujeme pokrm učenia Kristovho čiastočne v kostolíku Skalky, čiastočne a najmä v kostolíku Panny Márie, postavenom na strmej skale pri Váhu, odkiaľ zhodili svätého Beňadika mučeníka do rieky. Sem chodievajú katolíci z mesta v nedeľu a sviatok, lebo evanjelici nestrpia katolíckeho kňaza v Trenčíne.“ Tiež sem chodievali katolíci aj zo susedných dedín. V tomto čase sa konali procesie na Skalku, a to na sviatok sv. Marka, na druhý krížový deň a na mariánske sviatky. Hlavným sviatkom Skalky bolo Nanebovzatie Panny Márie. Bola to najskôr kaplnka sv. Doroty, ktorú dal vystaviť gróf Juraj Turzo r. 1520. Kaplnka pôvodne nemala vežu. Prvú väčšiu opravu na ňom urobili r. 1660 a ozdobili ho zvnútra plastickou dekoráciou. Náklady uhradil gróf Juraj Ilésházi 300 zlatými. Bol horlivým čitateľom Panny Márie a zúčastnil sa každej procesie.

Počas kuruckých vojen bol kostolík poškodený. V r. 1713, keď ju jezuiti renovovali, a pristavili k nej vežu. Roku 1745 rozšírili kaplnku na terajšiu podobu a pristavili k nej dve veže.

Púť na Skalku bola spojená s plnomocnými odpustkami. Zadovážili ich jezuiti r. 1667 za pápeža Klementa IX.

R. 1679 Michal Škerlec, rektor jezuitov, postavil nový oltár a zasvätil ho na počesť Čenstochovskej Panny Márie, ktorej úcta bola v tom čase veľmi rozšírená.

R. 1749 v ňom postavili Boží hrob a na Veľký piatok sa tu konali procesie. Neskôr postavili na Malej Skalke aj Kalváriu (1676) so 14 stanicami krížovej cesty.

Skalka sa stala obľúbeným miestom Považia aj Moravy. Plodný duch jezuitov, ktorí tu pôsobili vyše 120 rokov, tvorí významnú minulosť Skalky. Po odchode jezuitov Skalka celú desaťročia pustla.

Kostol bol opäť zreštaurovaný až za trenčianskeho farára – opáta Eudo-víta Stáreka v rokoch 1852-1853. Slávnostná posviacka, na ktorej sa zúčastnilo vyše pätnásťtisíc pútnikov, bola 17. júla 1853. Ďalšie opravy na Veľkej Skalke boli prevedené za skalského farára Pavla Uhrína roku 1892; Jána Havera r. 1911 a Jozefa Púchovského v roku 1914.

Po menovaní troch slovenských biskupov – Karola Kmeťka, Jána Vojtaššáka a Mariána Blaha, ktorí boli vysvätení 13. februára 1921 v Nitre – vznikla medzi osobnosťami cirkevného i politického života vznešená myšlienka opraviť duchovné stredisko slovenského národa po celých stáročia. Dielo bolo korunované čiastočným úspechom 13. júla 1924, kedy sa konala slávnostná posviacka kostola na Malej Skalke nitrianskym biskupom Karolom Kmeťkom za prítomnosti spišského biskupa Jána Vojtaššáka a za účasti tridsaťtisíc pútnikov, medzi nimi mnohé osobnosti slovenského národa na čele s Andrejom Hlinkom.

BISKUP VILIAM JUDÁK

Učia nás pravým hodnotám

Celkový zámer však so Skalkou pre mnohé príčiny sa nerealizoval.

Na túto ideu nadviazal neinvestičný fond Beňadik.

Duchovnú správu na Skalke viedli počas pátri redemptoristi v rokoch 1925-1940 z Kostolnej.

V roku 1940 prebrali starosť o pútnické miesto dominikáni až do násilného zrušenia 10. januára 1949.

Vojnové udalosti 1939-1945 neobišli ani Skalku. Oprava bola ukončená slávnosťou v nedeľu 22. júla 1951. Slávnostnú svätú omšu celebraval pri poľnom oltári nitriansky administrátor biskup Eduard Něcsey.

V rokoch 1950-1955 bol starostlivosťou o Skalku poverený Biskupským úradom v Nitre Dr. Vojtech Hromník a od r. 1955 to bol skalský farár. Na krátky čas ju spravoval Dr. A. Paldan, farár – dekan z Trenčína (1969-1970).

Po roku 1990 došlo k oživeniu náboženského života na Skalke, najmä zásluhou tu pôsobiacich kňazov S. Strapka a P. Beňa.

HOMÍLIA OTCA BISKUPA VILIAMA JUDÁKA

Hoci sme uprostred leta a dovolenkové a prázdninové obdobie sa teší svojej priazni, predsa sme sa zišli na tomto posvätnom mieste, aby sme sa okrem iného učili aj od mužov hlboké viery a konania: sv. Svorada-Andreja a Beňadika. Tito ľudia si chránili vnútorný priestor pre toho, ktorý jediný dokáže trvalo nasýtiť srdce, a ktorý nás pretvára na chlieb pre druhých.

Aj keď boli benediktíni, usilovali sa na prelome 10. a 11. storočia žiť podľa štýlu pustovníkov v prvých storočiach Cirkvi.

Naozaj, náš každodenný život býva preplnený a ohlušený zbytočným hlukom i zbytočnými vecami. A to nielen na ulici, v úradoch, obchodoch, všade nás dopujú energickými rytmami, len aby sme sa nebudaj neocitli v nežiaducim tichu či neuviazli v sklľučujúcej prázdnote. Hit za hitom, prúd vitality, elánu, energie, dávka sily do ďalšej akcie. Dokonca aj na návšteve vždy ide všadeprítomný televízor, len aby náhodou nezavládlo ticho a nezaskočila nás prázdnota. Pred čím vlastne utekáme?

Výstižne to vyjadril kňaz a spisovateľ Štěpán Smolen, ktorý ako se-

zdatný konzument, za života zhltoľ 1200 filmov a 16 600 hudobných albumov, prečítal 200 000 správ a videl 300.000 fotiek, navštívil 5 kontinentov, napísal X-tisíc sms a Y-tisíc tweetov. Mnoho toho zhltoľ, mnoho vyvrhol, nech mu je zem ľahká!“

Nebezpečným znakom našich čias je tiež skutočnosť, že strácame koncentráciu, chceme vyriešiť veľa vecí naraz, berieme si na plecia ťažšie bremeno, ako dokážeme uniesť. Zabudli sme len tak sedieť niekde v prírode alebo v kostole a nechať všetko plynúť. Alebo sláviť sviatky, či nedeľu tak, aby sme mali na boha, seba i blízkych čas.

Prví pustovníci – púštni otcovia - žili v nedostupných a živote nevelmi prispôsobených končinách Sýrie, Egypta a Palestíny. Navzdory nehostinnosti prostredia ich však pribúdalo, až nakoniec vo štvrtom storočí v egyptskej púšti ich bolo možno počítať na tisíce. Tito muži aj ženy – opúšťali svoje zamestnania, či už boli obyčajnými roľníkmi, alebo na cisárskom dvore a uchýľovali sa do samoty, aby sa modlili a pracovali a vôbec všemožne „sa ponáhľali do neba“.

Takýto štýl života si zvolili aj naši obľúbení svätci Sv. Svorad a Beňadik, kvôli, ktorým sme sa tu zišli.

Charakteristickým pre oboch bola modlitba, práca, mlčanie a asketický spôsob života. Nemožno to však chápať len ako dobový štýl, ktorý je dnes pre mnohých nemoderný. Oni žili tieto hodnoty ako prostriedok k udržiavaniu a rozvoju viery, živého vzťahu k Bohu a k blížnym.

Dnešný človek žijúci vo svete sa ako ryba zamotáva do sietí chvatu a náhlenia a bez dychu sa preženie každým dňom.

minarista opisuje svoju cestu autobusom na stretnutie po 10 rokoch od maturity: „Pri všetkom tom premýšľaní ma upútala slečna cez uličku. Na kolenách mala notebook a v notebooku facebook; cez klávesnicu časopis, v jednej ruke mobil a v druhej kelímok s kávou, pričom voľnými prstami ovládala monitor na operadle pred sebou, kde z neprebernej ponuky filmov, hudby a televíznych programov v niekoľkokosekundových intervaloch volila vždy niečo nové. Dokázala po sekundách dávkovať pozornosť všetkému, čo sa na ňu valilo z displejov a stránok, a napriek tomu vyzerat neprítomne. Za pár hodín jazdy do seba vstrebala možno väčšie množstvo zbytočných informácií, než jej prababka za celý život.“

Áno, máme hlavu plnú dnešných správ a instantných postrehov svojich priateľov. Tým všetkým je sieť zasypaná a márne v tej zmesi nepodstatných jednotlivostí hľadáme slová, ktoré by stáli za trvalé ustrázenie v srdci. Na náhrobku človeka našej doby môže byť bez zveličovania napísané: „Bol

Pre mnohých manažérov a podnikateľov nie je problém zvýšiť svoj výkon, robiť viac, lepšie, produktívnejšie, intenzívnejšie a rýchlejšie. Ich hlavný problém je v tom, že nevedia nerobiť – zastaviť sa, premýšľať, vytvoriť si nadhľad a odstup, reflexiu seba a udalostí okolo.

Ľudia sa často divia, prečo je vo svete toľko zjavného násilia. Vo svete je skôr veľa hnevu. Veľká časť určite pramení z hnevu a frustrácie v ľudských srdciach. Častokrát si to ľudia ani neuvedomujú, pretože sú nahnevaní a ani nevedia prečo. Natolko sme otupeli hnevom, smútkom a násilím nášho rozbitého sveta, že si neuvedomujeme ako hlboko ľudstvo padlo. Niekedy si myslíme, že všetci sú proti nám. Pripomína to vodiča, ktorý jazdí na diaľnici v protismere a všetkých považuje za vinných, len nie seba.

Ľudia v našom svete sú rozhnvaní a frustrovaní. Práve tento vnútorný hnev a frustrácia plodí toľko násilia. Mnoho ľudí nemôže nájsť vnútornú potravu, po ktorej tak zúfalo túži. Niet divu, že potom siahajú k násiliu.

Usilujeme sa túto túžbu utíšiť všetkým možným a najčastejšie tým, čo nám škodí: alkohol, drogy, moc a iné nehodnoty, ktorými chceme svoju prázdnotu zaplniť. To vedie k ďalšej frustrácii. Ani my kresťania nie sme často výnimkou.

Ak takto budeme pokračovať, stanú sa z nás kopírky toho, čo si myslí pár manipulátorov. Ak máme byť soľou zeme, nemôžeme sa nechať zotročiť digitálnymi technológiami, musíme zmeniť aj svoj životný štýl. Nemôžeme sa prispôbovať tomuto svetu, lebo nás to pohltí.

Toho, čo sa práve deje, by sa však mali obávať aj tí, ktorým náboženstvo nič nehovorí. Postmoderná, od náboženstva dištancovaná téza modernej doby totiž hlása: Neexistuje jedna pravda, existujú len nekonečné, rovnoprávne názory na svet. Dôsledok toho je napokon dosť znepokojujúci: ak nemá existovať jeden skutočný veľký poriadok vo veciach tak, ako sme boli zvyknutí, prečo nezrovnáť so zemou všetko, čo aspoň trochu vonia týmto „starým poriadkom“?

V súčasnosti všetko rozoberáme a dekonstruujeme. Nič nie je pravda, všetko je dovolené. Ako povedal Nietzsche, „Boh je mŕtvý. Zabíli sme ho - vy a ja.“

Ale „spoločnosť, v ktorej je Boh neprítomný - spoločnosť, ktorá ho nepozná a považuje ho za neexistujúceho, je spoločnosť, ktorá stráca svoju mieru,“ ako to pred časom formuloval emeritný pápež Benedikt XVI: „Uist'ovali nás, že keď Boh zomrie, spoločnosť bude konečne slobodná. Po pravde povedané, umiernenie Boha v spoločnosti znamená aj koniec jej slobody, pretože by umrel zmysel, ktorý jej dáva orientáciu. Lebo vtedy zmizne miera udávajúca smer, ktorý nás učí rozlišovať dobro od zla.“

Pred rokmi v rozhovore pre televíziu dostala dcéra známeho evanjelizátora Billyho Grahama po veľkom nešťastí v Amerike otázku: „Ako mohol Boh niečo také dopustiť?“ Jej odpoveď bola pozoruhodná. Povedala: „Verím, že Boh je skutočne zarmútený tým, čo sa stalo, tak ako aj my, ale roky sme Bohu hovorili, aby odišiel z našich škôl, z našej vlády a z nášho života. A keďže je gentleman, iste sa potichu stiahol. Ako môžeme očakávať, že nás Boh požehná a ochráni, keď ho žiadame, aby nás nechal na pokoji? Keby sme o tom lepšie popremýšľali a išli do hĺbky, možno by sme našli odpoveď. Myslím, že tu do veľkej miery platí, že „človek žne, čo zasial.“

V tejto súvislosti zaznelo: „Drahý Bože, prečo si nezachránil to malé dievčatko, ktoré zabíli v triede? S pozdravom, znepokojený študent“. Odpoveď: „Drahý znepokojený študent, mám zakázané ísť do škôl. S pozdravom, Boh“.

Je smiešne, ako ľahko ľudia zavrhnú Boha, a potom sa čudujú, prečo sa svet rúti do záhuby.

Známy slovinský umelec P. Marko Rupnik SJ spomína príklad takzvanej „mexickej vlny“ na futbalovom štadióne. Ľudia vstávajú, zdvíhajú zástavy svojho futbalového klubu, kričia „olé“ a opäť si sadajú, zatiaľ čo v tom istom momente si ďalší vedľa nich vstávajú a robia to isté a takto sa to opakuje, až na štadióne vznikne vlna. Päťdesiatitisíc ľudí sa pohybuje v rytme tohto „olé“, aj keď každý ostáva na tom istom mieste. Tak je to aj v postmodernizme, všetko musí byť vzrušujúce, v pohybe, až na ľudskú osobnosť, tá ostáva na svojom mieste, nepohybuje sa, nerastie v múdrosti, ale zachováva si svoju detinskosť. Jedinú vec, ktorú musí človek urobiť, je postaviť sa a sadnúť si, bez toho, aby nad tým uvažoval. Tým, že „mexická vlna“ dáva do pohybu všetkých ľudí, ruší hranice medzi sociálnymi skupinami. Na štadióne rovnako vstá-

vajú a sadajú tí, ktorí zaplatili za vstupenku 30€, ako aj tí, ktorí zaplatili 100€. Na cene vstupenky nezáleží, dôležité je robiť vlnu. Bohatí si kúpia supermoderný počítač hneď a chudobní o čosi neskôr, no časom ho aj tak budú všetci vlastníť. Rovnako všetci ho po pár rokoch vymenia za druhý, keďže sa postupne vyvinie trend, že tento supermoderný počítač už nestačí, a treba kúpiť nový, modernejší.

Príklad mexickej vlny“ poukazuje ešte na jednu vec, a síce, že robí človeka akoby neschopným zmeniť daný trend. Lebo ak si jeden človek povie, že sa nepostaví, tak sa nič nestane, vlna ide ďalej. Rovnako aj vo svete postmoderného myslenia sa človek dostáva do situácie, v ktorej stráca odvahu niečo meniť, lebo ak aj niečo podnikne, svet pokračuje vo svojej vlně ďalej, preto má tendenciu stiahnuť sa a rezignovať.

Nebudme však pesimistickí. „Národ nie je stratený, kým je v ňom jedna svetlá duša. Ani Cirkev nie je v núdzi, kým je na svete jediný svätý“ – pripomína MUDr. P. Strauss. Boh ani dnes neprestáva s nami hovoriť. Počúvajte ho!

V Božej prítomnosti nachádzame sebazpoznanie a seba prijatie, zdroj inšpirácie k našim najlepším myšlienkam a činom. Prečo pred ním utekáme? Skrývame sa do hluku, do horúčkovej aktivity, do vravy všedných dní, do práce i zábavy. Ak chceme žiť kontemplatívne, či plnohodnotne kresťansky, nie je dôležité ísť do pustovne. Dôležité je žiť v Božej blízkosti. Naše zmýšľanie má veľký vplyv na to, ako žijeme. Aj na našom drahom Slovensku máme takýchto nielen starších, ale aj mladých zodpovedných otcov, mamy, mladých ľudí i detí, ktorí nepodliehajú vlně modernosti, ale si chránia svoju kresťanskú a národnú identitu.

Naozaj: ak sa dokážeme stíšiť a otvoriť sa Bohu, zažijeme skutočnosť, ktorá nás nekonečne presahuje. Dotýka sa nás zo všetkých strán. Nekonečí tam, kde dovidíme. Duša je studnička: keď ju prehĺbiš, tak sa očistí, keď ju zasypeš, tak zmizne - radí spomínaný kňaz Štefan Smolen.

„Naša bohatá kresťanská a národná minulosť nás poučuje, že zvíťazili sme viac zažíhaním svetiel, než krvou. Tak to nezabudnime... Isté je vec, že ani na politickom poli nemôžeme mlčať, musíme splniť svoje úlohy, ak chceme národne žiť. Lenže – v politike môže zvíťaziť násilie – veď Slovensko to i teraz poznáva na svojom tele. Ale na poli kultúrnom nič sa stratiť nemôže. Sú národy, čo už vymreli. No ak mali duchovné majetky, ak mali svoje dejiny, ak mali svoje umenie, učenosti, literatúru, tá po ich ostala a bude ju spomínať svet, pokiaľ sa bude spomínať história ľudstva“ – radí slovenský spisovateľ z exilu Jozef Čiger Hronský.

Aj starobylá Skalka je miesto, kde sa môžeme duchovne znovuzrodiť. Sem prichádzajme obnovovať svoju lásku k Bohu a k ľuďom! K tomu nám bude slúžiť aj novovybudovaný pútnický dom, ktorý dnes požehnávame. Nadväzujeme tak na úsilie predchádzajúcich generácií našich predkov, ktoré nám zanechali toto dedičstvo, nielen v hmotnej, ale predovšetkým v duchovnej podobe. Všetkým Vám, ktorí ste sa o to zaslúžili nech Pán Boh bohato odmeni!

Odnesme si vždy odtiaľto posolstvo, že náš život má zmysel a perspektívu, keď ho žijeme v Božích intencích, keď mu dovolíme, aby vstúpil do našich životov a choďme po jeho cestách. Nech nám v tomto úsilí pomáhajú príkladom a svojím príhovorom naši svätci sv. Svorad a Beňadik! Kiež aj dnes platí v plnom slova zmysle:

„Kresťan, rád na Skalku putuj.

Cesty, času neľutuj!“

Biskup Marián Blaha (1869-1943)

K 150.výročiu narodenia

Pred dvomi mesiacmi bolo tomu 150 rokov, čo sa narodil biskup a zaslúžilý národný buditeľ Marián Blaha. Bol nielen biskupom Katolíckej cirkvi, ale aj obeťavým pracovníkom v oblasti kultúrneho, sociálneho a v istej miere aj politického života na Slovensku v kritických rokoch našej národnej histórie. Bol hlavným jednatelom a po prevrate dlhoročným predsedom Literárneho vedeckého odboru Spolku sv. Vojtecha; osem rokov bol predsedom Matice slovenskej a Slovenskej muzeálnej spoločnosti; bol predsedom Spolku slovenských umelcov, predsedom sekcie Slovenského ústavu pre výskum Slovenska a Podkarpatskej Rusi; bol plebiscitným komisárom pre Horný Spiš a Oravu v rokoch 1919-1920, keď sa malo ľudovým hlasovaním rozhodnúť, či 25 oravských a spišských obcí má pripadnúť Česko-Slovensku alebo Poľsku.

S určitým sklamaním treba priznať, že – pokiaľ je známe – ani bankobystrická diecéza, ani Matica slovenská, ani Spolok sv. Vojtecha a jeho orgán Katolíckej noviny, ani Spolok slovenských spisovateľov, ani Historický ústav SAV nevenovali pozornosť tomuto jubileu. A tak pripadáť nám – Ústavu dejín kresťanstva a dvojtýždenníku Kultúra – predstaviť túto mimoriadnu osobnosť našich dejín súčasnej generácii a poukázať na jeho významnú rolu v živote národa v prvej polovici 20. storočia.

Marián Blaha sa narodil 11. júla 1869 v Liptovskom Hrádku. Pri krste dostal meno Jakub Marián, ale používal a bol známy iba pod svojim druhým menom: Marián. Jeho otec Michal Blaha bol majstrom-obuvníkom a váženým občanom a niekoľko období bol zvolený za obecného richtára. Pretože už od mladosti prejavoval nevšedné vlohy, na radu miestneho farára, jeho rodičia sa rozhodli umožniť mu ďalšie vzdelanie na gymnáziu v Levoči. Odtiaľ prešiel do spišského seminára, kde študoval filozofiu a teológiu a v júni 1892 bol vysvätený za kňaza. Jeho prvou kaplánskou zastávkou bol Ždiar (1892-1893), odkiaľ bol potom preložený do Nižných Ružbách, kde pôsobil dva roky (1893-1895). Tu sa zoznámil aj so známou poľskou šľachtickou rodinou Zamojských, ktorá vlastnila na Spiši veľké majetky v Ľubovni, Mníšku ako aj chýrne kúpele v susednej obci Vyšné Ružbachy. (Väzba obce Ružbachy na Poľsko koreni v tom, že ony boli jednou z tých obcí, ktoré boli na začiatku 15. storočia dané do zálohy Poľsku a vykúpila ich až Mária Terézia v roku 1772).

V septembri 1895 Marián Blaha začal svoju pedagogickú kariéru ako profesor náboženstva na gymnáziu v Kežmarku. V tejto službe zostal až do roku 1899, kedy ho gróf Andrzej Przemyslaw Zamojski pozval do svojich služieb ako vychovávateľa svojich detí. S rodinou Zamojských sa potom nasledujúce roky (1899-1901) zdržoval väčšinou mimo Slovenska – v Poľsku (Krakov) a v iných západoeurópskych štátoch (Francúzsko, Taliansko, Nemecko...). Boli to pre neho veľmi náročné, ale aj užitočné roky. Rozšíril sa jeho intelektuálny obzor, zdokonalil sa v cudzích rečiach a osvojil si elegantné spoločenské manieri. Tu hodno pripomenúť, že mal neobyčajne vyvinutý talent na cudzie jazyky a vedel komunikovať popri slovenčine a ďalších slovanských jazykoch aj po nemecky, maďarsky, poľsky, latinsky a francúzsky.

V roku 1901 sa vrátil do pastoračie a pôsobil ako kňaz vo viacerých farnostiach spišskej diecézy: Čimhová (1901-1903), Gombáš /dnes: Hubová/ (1903-1907) a Spišské Vlachy (1907).

V roku 1907 ho rodina Zamojských opäť pozvala do svojich služieb ako vychovávateľa mladých synov a dcér grófa Andrzeja P. Zamojského. (Len tak ako poznámku spomeniem, že Gróf Zamojski a jeho manželka mali osem detí. Ich dcéra Maria Karolína mala v septembri 1923 svoju svadbu v Ružbachoch a Marián Blaha, vtedy už ako bankobystrický biskup, bol jedným z duchovných vysluhujúcich sviatoš manželstva v miestnom kostole). Tentokrát v službách rodiny Zamojských Marián Blaha ostal až do roku 1913, keď najmladší potomok tohto šľachtického rodu, Ján Kanty, mal 13 rokov a odchádzal na ďalšie školenie do Francúzska.

Popri vychovávateľskom povolaní Marián Blaha prehlboval aj vlastné seba-vzdelávanie v historických vedách. Mnoho dní strávil v knižniciach a posluchárňach Jagelonskej univerzity v Krakove ako aj na slávnej belgickej katolíckej univerzite (Université catholique de Belgique) v Louvain.

Výsledkami svojej pedagogickej práce Marián Blaha získal obľubu svojho zamestnávateľa, ktorý svoju vďačnosť prejavil aj tým, že svojím vplyvom a osobnými známosťami sa pričínil, aby ho Sv. Stolica vymenovala Mariána Blahu za pápežského komorníka (v roku 1909). S týmto významením bol spojený aj čestný titul „monsignore“ (msgr.).

Po skončení vychovávateľskej služby v rodine Zamojských Marián Blaha nastupuje v roku 1913 do novej práce ako hlavný jednatel (tajomník) Spolku sv. Vojtecha. V tejto pozícii sa rozhodol aj o malú typografickú zmenu svojho priezviska a úradne si ho zmenil z „Blaha“ na „Blaha“.

Vo funkcii hlavného jednatel'a sa meno Mariana Blahu stáva známym aj širšej verejnosti. V prechádzajúcich rokoch bol totiž iba tzv. pasívnym Slovákom, alebo sa na území Slovenska nenachádzal. S niektorými predstaviteľmi slovenského národného boja, ako napríklad s Andrejom Hlinkom udržiaval styky, ale to bol viac-menej osobný a priateľský pomer. S Hlinkom, od ktorého bol o päť rokov mladší, sa poznal už od študentských čias v spišskom seminári. V rokoch 1908-1909, keď spišský biskup Párvy suspendoval Hlinku a Hlinka sa odvolal do Ríma, Marián Blaha sa rezolútne postavil na stranu Andreja Hlinku. A ako Alois Kolisek mobilizoval na obranu Hlinku moravské kňazstvo a cirkevnú vrchnosť, tak Marián Blaha pomáhal organizovať podobnú akciu v Poľsku. Ako zaznamenáva K. Sidor, Marián Blaha bol pri Hlinkovi aj pri obnovení činnosti Slovenskej ľudovej strany dňa 13. decembra 1918 a bol členom delegácie, ktorá úradne oznámila predstaviteľom vlády, že Ľudová strana vstupuje na politickú scénu, aby pomáhalá klásť základy nového života v novom štátnom zväzku s bratským českým národom (K. Sidor a F. Vnuč: Andrej Hlinka 1864-1938, Bratislava 2006, s. 332).

Do popredia slovenského verejného života sa Marián Blaha dostáva až po prevrate. Bol jedným z hŕstky Slovákov, ktorí boli členmi česko-slovenskej delegácie na mierovej konferencii v Paríži v roku 1919. Vedúcim delegácie bol minister zahraničia Dr. Edvard Beneš, tajomníkom bol vyslanec Štefan Osuský. Ďalším známym slovenským členom delegácie bol prof. Jozef Škultéty. Škultéty mal funkciu odborného poradcu pri vymedzovaní slovensko-maďarskej hranice, Marián Blaha pri vymedzovaní hraníc s Poľskom. V Paríži mohol uplatniť aj svoje znalosti cudzích jazykov, ako aj svoje diplomatické skúsenosti a kultivo-

vané spoločenské vystupovanie. Získal obdiv a rešpekt svojich kolegov, vrátane ministra Dr. Beneša.

Medzitým doma na Slovensku bolo treba riešiť náboženskú situáciu a viesť náročné rokovania so Sv. Stolicou. A tak v apríli 1919 minister zahraničia Dr. Beneš poslal Mariána Blahu z Paríža na Slovensko, aby pomáhal pražskej vláde a Dr. Vavrovi Šrobárovi – ktorý bol ministrom s plnou mocou pre správu Slovenska – na tomto úseku domácej i zahraničnej politiky.

Napätú situáciu, ktorá na poprevratovom Slovensku vyvolala značné verejné znepokojenie, zapríčinili niektoré vládne opatrenia a zásahy, ktoré sa hlboko dotkli náboženského cistenia katolíckych Slovákov. V západnej časti republiky znepokojenie, zapríčinili niektoré vládne opatrenia a zásahy, ktoré sa hlboko dotkli náboženského cistenia katolíckych Slovákov. V západnej časti republiky došlo k otvoreným prejavom nevrávnosti voči Rímu. Vlna výbojného antikaticizmu sa prejavovala nielen vo vládnych kruhoch, ale aj v širokých vrstvách českého ľudu. Okrídlenými heslami revolucionárov a českých vlastencov i novovlastencov v r. 1918-1919 boli: Po Vídni - Rím! Rím musí byť souzen a odsouzen! Kňazstvo bolo vysmievané, Cirkev potupovaná. Dňa 3. novembra 1918 došlo na Staromestskom námestí k barbarskému strhnutiu mariánskeho stĺpa. Tieto myšlienky začali prenikať aj do radov českého katolíckeho duchovenstva, ktoré na jar 1919 založilo Jednotu katolíckeho duchovenstva. Táto Jednota predložila Sv. Stolicí svoj návrh „na obnovu cirkve katolíckej“, v ktorom žiadali okrem iného aj český patriarchát, dobrovoľný celibát a liturgiu v reči ľudu. Eventuálne došlo k vzniku rozkolnickej „československej“ cirkvi, ku ktorej sa v r. 1921 hlásilo už vyše pol milióna veriacich, vrátane asi 150 bývalých katolíckych kňazov.

Podobne aj na Slovensku sa začala organizovať tzv. „reformná skupina“ pokrokových kňazov. Tvorili nielen so Šrobárom politicky spriaznení ľudia okolo Ľudovíta Okánika (tzv. schola Okanikiana): Ľudovít Okánik, Pavol Žižka, Ján Donoval, Karol A. Medvecký..., ale aj ľudia blízki Hlinkovi, ako bol napríklad Ferdiš Juriga. Aj keď na Slovensku sa ich názory neujali, bolo mnoho prejavov protikatolíckeho cistenia, ktoré znepokojovali a pohoršovali pospolitý ľud. Na jar 1919 vláda previedla ďalší drastický zásah, tentokrát proti katolíckemu školstvu.

Katolícku cirkev na Slovensku v tom čase ešte stále viedli maďarskí biskupi, ktorí sa báli o vlastný život a neodvážili sa postaviť na odpor. Spišský biskup Alexander Párvy utiekol do Maďarska (kde krátko na to – 24. marca 1919 – v Budapešti zomrel), ale ostatní zostávali vo svojich rezidenciách; hlavne z toho dôvodu, že ostrihomský arcibiskup Ján Černoch im nástojčivo radil neopúšťať rezidencie. A tu opäť radikálne zasiahla vláda. V Slovenskom národnom archíve – v písomnej pozostalosti Antona Štefánka, ktorý bol referentom pre školstvo – sa nachádza obsiahly dokument o tom, ako koncom marca 1919 českí legionári pod vedením majora Dřimála násilne deportovali do Maďarska biskupa Viliama Baťána (Batthyanyho) z Nitry a biskupa Farkasa (Wolfganga) Radnaya z Banskej Bystrice (ako aj gen. vikára Báthyho z Trnavy a kanonika A. Groscha z Banskej Bystrice. Na území celého Slovenska ostal len jeden biskup Augustín Fischer-Colbrie v Košiciach.

Napätú a takmer chaotickú situáciu, ktorú Marián Blaha po svojom príchode z Paríža na Slovensku našiel, podrobne opisuje prof. Emília Hrabovec v svojom diele Der Heilige Stuhl und die Slowakei

1918-1922 im Kontext internationaler Beziehungen (Frankfurt a/R, 2002). Znamenáva, že v máji 1919 Marián Blaha v mene česko-slovenskej vlády osobne predložil na viedenskej nunciature požiadavky o vymenovanie nových biskupov na uprázdnené biskupské stolce. Vo verbálnej nôte sa žiadalo, aby Ján Donoval bol vymenovaný za biskupa na Spišskú Kapitulú; aby Augustín Fischer-Colbrie bol preložený z Košíc do Banskej Bystrice a do Košíc bol vymenovaný za biskupa Karol A. Medvecký; aby sa zriadila nová diecéza s biskupským sídlom v Trnave, riadená Františkom R. Osvaldom ako biskupom a Pavlom Žižkom ako jeho pomocným biskupom s právom nástupníctva. Do Rožňavy mal byť za biskupa vymenovaný Pavol Blaha a do Nitra Ľudovít Okánik (E. Hrabovec, s. 151-152). Pre nuncia to musel byť dosť nepríjemný pocit, pretože takmer všetci navrhovaní kandidáti boli pre Svätú Stolicu neprijateľní.

V júli 1919 Marián Blaha – viac pričinením pražskej vlády než z vôle Sv. Stolice – sa stal kapitulným vikárom spišského biskupstva. Totiž po smrti biskupa A. Párvyho v Budapešti spišská sídelná kapitula zvolila za kapitulárneho vikára Martina Khebericha. Pražská vláda a Vavro Šrobár pokladali túto voľbu za provokáciu. Protest a nátlak z ich strany dosiahol, že M. Kheberich sa úradu vzdal. Po ňom bol zvolený za kapitulného vikára 76-ročný Štefan Mišík. Ten však krátko po voľbe zomrel (17. júla 1919) a teraz sídelná kapitula pod tuhým tlakom vlády zvolila za kapitulného vikára vládou favorizovaného Mariána Blaha.

V septembri 1919 prišiel do Prahy dezinovaný nuncius Clemente Micara ako „splnomocnenec Sv. Stolice pre náboženské záležitosti česko-slovenského episkopátu“ a v októbri 1919 došlo k normalizovaniu diplomatických stykov medzi Sv. Stolicou a Česko-Slovenskou republikou (ktorú pri Vatikáne zastupoval prof. Kamil Krofta). Rokovania prebral do rúk minister zahraničia Dr. Beneš, ktorý už 25. októbra 1919 predložil nunciovi Micarovi prerogatívny česko-slovenskej vlády. Vládne požiadavky zahrňovali tieto body: 1. nové rozhraničenie diecéz v súlade s hranicami štátu; 2. vymenovanie nových biskupov do osirelých diecéz na Slovensku; 3. kauza Andrej Hlinka (zakázať mu politickú činnosť) a 4. vymenovanie českých biskupov do Brna a Olomouca.

Tu hodno pripomenúť, že Hlinka bol v tom čase v nemilosti pražskej vlády pre jeho ilegálnu účasť na Mierovej konferencii v Paríži, kde žiadal pre Slovensko samosprávu zaručenú Slovákom v Pittsburskej dohode. Po neúspechu celej akcie sa vrátil na Slovensku, kde bol zatknutý a uväznený v Mírove. Vatikán však odmietol zasiahnuť proti nemu, ako to vyplýva aj z odpovede nuncia Micaru ministromi Benešovi: „Nevidím, ako by mohla Sv. Stolica splniť želanie vlády a zasiahnuť proti Andrejovi Hlinkovi. Tento kňaz neurobil nič viac, iba to, že sa postavil na obranu katolíckych záujmov, čo jeho veriaci s nadšením sledovali.“ (E. Hrabovec, s. 239). A toto bolo stanovisko, ktoré ku kauze Hlinka zaujal aj štátny sekretár Gasparri, ba i sám pápež Benedikt XV. (E. Hrabovec, s. 241).

Krátko pred Vianocami 1919 nuncius Micara dostal z Vatikánu pokyn, aby na základe dôverných informácií pripravil listinu súčasných kandidátov na uprázdnené biskupské miesta. Micara sa radil so slovenskými jezuitami a s redemptoristami a mal dôverné porady aj s pražským arcibiskupom Kordáčom a ostrihomským kardinálom Černochoom. Na základe získaných informácií predložil do Vatikánu listinu s menami kandidátov v tomto poradí: 1. A. Hlinka, 2. K. Kmeťko, 3. J. Buday, 4. A. Bielek, 5. P. Jantusch, 6. J. Vojtaššák, 7. M. Bubnič, 8.-9. A. Hromada a Š. Rovenský (E. Hrabovec, s. 271).

Praha tiež nominovala svojich kandidátov: Marián Blaha, Karol A. Medvecký, Ľudovít Okánik, Ján Donoval, Pavol Žižka, Ferdinand Juriga a František Richard Osvald ako „kompromisný kandidát“.

Ako vidno, ani jeden kandidát sa neobjavuje na oboch návrhových zoznamoch. Ešte pozoruhodnejšie je však to, že Marián Blaha bol vládnym kandidátom č. 1. Na všeobecné prevkapanie, nuncius Micara nemal o ňom vysokú mienku. Charakterizuje ho ako kandidáta, ktorý „je na Slovensku neznámy, medzi kňazmi, ktorí ho poznajú nie je obľúbený, chýba mu pastoračná skúsenosť... je valde politicus (príliš politický) a príliš spojený s vládnymi kruhmi“. Ale pretože bol pre česko-slovenskú vládu prioritným

nuncius Micara pokojne odpovedal, že Cirkev za 20 storočí svojho trvania zažila už všelijaké búrky a krízy a istotne prežije aj túto česko-slovenskú (E. Hrabovec, s. 296).

Dňa 16. septembra 1920 Dr. Beneš oznámil nunciovi Micarovi, že vláda má vážne námietky proti vymenovaniu Jantuschu a Bubniča, ale že sú jej prijateľní Kmeťko, Vojtaššák a Hromada – pravda, za predpokladu, že bude za biskupa vymenovaný aj Marián Blaha, i keď už nie pre Spišskú Kapitulú. Svätá Stolica videla

kandidátom a pretože prezident Masaryk a minister Beneš mu boli zaviazaní za služby, bude treba nájsť nejaké kompromisné riešenie. Nuncius Micara bol ochotný prijať Blaha ako vojenského biskupa česko-slovenskej armády (E. Hrabovec, s. 274-275), čo sa však Blahovým sponzorom videlo primálo.

Na tomto bode rokovania uviazli a k ich obnove došlo až po podpísaní Trianonskej mierovej zmluvy (4. júna 1920). V tejto fáze sa obsah rokovaní zúžil a išlo o obsadenie už len troch slovenských biskupstiev: Nitra, Banská Bystrica a Spišská Kapitula.

Nasledovali mesiace úmorných rokovaní. Obe strany chceli, aby biskupské miesta boli obsadené čím prv, ale obe strany boli rovnako neochotné ustúpiť zo svojich „oprávnených“ postojov. Zvlášť minister zahraničia Dr. E. Beneš bol skalopevne zaumienený presadiť svojho protežanta Mariána Blaha a neváhal siahnúť k dikcii, ktorá mala až vyhrážajúci tón: vraj vymenovanie M. Blaha za biskupa pokladá vláda za svoju oprávnenú a rozumnú žiadosť a jej nesplnenie by mohlo mať pre Cirkev neprijemné následky. Na túto nediplomatickú dikciu

ale kňazi, ktorí vyšli z ľudu, keď v svojej kázni s pátosom deklaroval: „My, ktorí sme v minulosti chodili do biskupských palácov len pre pokarhanie, lekcii a trest a stúpali po mäkkých koberecch a záduchových chodbách len po prstoch, aby sme ešte väčšmi nepopudili rozhnevaných otcov, dnes sa tu cítíme ako doma. Títo biskupi sú kosť z našich kostí a telo z nášho tela. Skončila sa éra šľachtických biskupov, ktorých dosadzovali panovníci a uhorská vláda. Odstránila sa bariéra medzi biskupmi a kňazmi,

národného a sociálneho útlaku zanechalo svoje stopy na duši národa. A tu biskup Marián Blaha po príklade svojho slávneho predchodcu Štefana Moysesu si vytyčil, že „neodmietne a bude podporovať každé úsilie, ktoré vedie k materiálnemu a duchovnému povzneseniu národa“.

Hoci nunciovi Micarovi sa zdal byť politizujúci kňazom (valde politicus), Marián Blaha ako biskup sa až úzkostlivo vyhýbal politickej činnosti a sústreďoval sa na prácu v kultúrnej a sociálnej oblasti. Len heslovite chceme tu poukázať na jeho mnohostrannú verejnú činnosť: Už v roku 1921 prevzal predsedníctvo Spolku slovenských umelcov, spolku združoval mladých a začínajúcich spisovateľov, výtvarníkov, hercov. Spolok sv. Vojtecha, ktorému bol v rokoch 1913-1919 hlavným tajomníkom, vstupoval v roku 1920 do novej a veľmi aktívnej fázy svojho pôsobenia. Jeho správcom sa stal Ján Pöstényi a funkciu hlavného tajomníka po M. Blahovi prebral Valér Vnuk. Biskup Blaha bol zvolený za predsedu Literárno-vedeckého odboru a v tejto funkcii vykonal kus záslužnej práce. V roku 1925 sa stáva predsedom Matice slovenskej celých osem rokov usmerňuje matičnú činnosť. V rámci Slovanského ústavu bol predsedom sekcie pre výskum Slovenska a Podkarpatskej Rusi. Bol predsedom Muzeálnej spoločnosti.

Pri tomto všetkom zaujatí nijako nezanedbával pastoračnú a administratívnu prácu v diecéze. Obnovil a zmodernizoval diecézny seminár a biskupské gymnázium v Banskej Bystrici. Budoval a podporoval základné katolícke školstvo v diecéze. Veľa pozornosti venoval katolíckej Charite. Založil a vydával populárny náboženský týždenník Náš priateľ.

V roku 1939 sa biskup Marián Blaha dožíva svojej sedemdesiatky. To bola vhodná príležitosť, aby mu celé katolícke Slovensko prejavilo úctu a vďaku. Pri tejto príležitosti odzneli mnohé pekne prejavujúce uznanie. V tlači sa oceňovala jeho účasť na duchovnom a kultúrnom povznesení Slovenska za posledné dve desaťročia. Svätovojebský mesačník Kultúra v zdravici jubilantovi poukázal na jeho významný podiel na zveľadení národného povedomia v kresťanskom duchu: „V práci pre Cirkev a národ sa mu len málo jednotlivcov môže vyrovnávať. Ako pracovník na národa roli dedičnej a vo vinici Pánovej nepoznal ani odpočinok, ani únavu... Vo vývoji domácich udalostí stojí so svojim priateľom Andrejom Hlinkom pri kolíske Ľudovej strany ako jeden z jej zakladateľov. Spoločnou vôľou vládných slovenských nacionálno-kresťanských kruhov stáva sa prvým biskupom Slovenska v Banskej Bystrici ako hodný nositeľ moysesovskej cyrilo-metodskej myšlienky viery v Boha a lásky k národu.“ (Kultúra, č. 6-8/1939). Sv. Stolica ocenila jeho mnohoročnú prácu osobitným vyznamenaním a udelila mu rád Rytiera Božieho hrobu (Ordo Equestris Sancti Sepulcri Hierosolymitani, OESSH).

prehľbila sa dôvera medzi biskupmi a veriaciimi.“

Ale aj roky sa už hlásili o svoje. Toľké vypätia fyzických a duchovných síl bolo príliš aj pre jeho silný organizmus. Vyčerpanie a s tým spojené slabosti sa v rokoch 1937-1938 začali prejavili v podobe zhoršenia zdravotného stavu. V roku 1940 požiadala o pomocného biskupa. Sv. Stolica vyhovel jeho žiadosti a dňa 14. júna 1941 ustanovila za pomocného biskupa s právom nástupníctva Dr. Andreja Škrábika, ktorý bol od augusta 1939 pomocným biskupom v Nitre. Biskup Škrábik postupne prevzal správu diecézy a verne pokračoval v stopách svojho predchodcu. Jeho štýl práce bol však odlišný, ako to obyčajne pri generáčnej výmene býva. Symbolicky sa to odrazilo aj v tom, že biskup Škrábik natrvalo premiestnil biskupskú rezidenciu zo Sv. Kríža nad Hronom do Banskej Bystrice.

Biskup Marián Blaha zomrel 21. augusta 1943 vo Sv. Kríži nad Hronom vo veku 74 rokov. Kňazom bol 51 rokov a biskupom 22 rokov a šesť mesiacov. Je pochovaný v biskupskej krypte tamojšieho chrámu Povýšenia sv. Kríža. Večná mu pamäť v Cirkvi a v národe!

Prevrate v roku 1918/1919 Slovensko – nie vlastnou vinou – vstupovalo do spoločného štátu ako slabší a chudobnejší partner. Predchádzajúce polstoročie

v tomto kroku vlády podstatný ústupok a prijala ho ako podklad pre kompromisné riešenie. A tak dňa 15. októbra oznámila, že súhlasí s vymenovaním J. Vojtaššáka za spišského biskupa, K. Kmeťku za nitrianskeho a M. Blaha za banskobystrického. Zároveň však vyslovila svoju výhradu, že menovanie M. Blaha predstavuje mimo-riadny a výnimočný prípad, ktorým sa nevytvára nijaký právny precedens (E. Hrabovec, s. 297).

Vymenovanie troch nových slovenských biskupov bolo zverejnené 15. decembra 1920. Vyvolalo veľkú radosť na Slovensku, ale maďarské vláde i cirkevné kruhy ju prijali s burlivým rozhorčením a vlnou protestov.

Vysviacka novovymenovaných biskupov sa konala v piaristickom kostole sv. Ladislava v Nitre dňa 13. februára 1920 bola historickým a sviatočným dňom celého Slovenska. Vysviacal ich arcibiskup-nuncius Clemente Micara a spolusviatiteľmi boli pražský arcibiskup Karel Kašpar a jeho pomocný biskup Antonín Podlaha.

Slovenský ľud konečne dostal za pastierov biskupov, ktorí neboli – ako to povedal A. Hlinka – dosadení cudzinci,

Nad Staromestským námestím v Prahe letia holuby. Prechádzajú sa po ňom davy turistov, z mikrofónu sa ozýva sprievodcovský hlas, niekto leží na dlažbe, niekto fotí sám seba, niekto vášnivo telefonuje. Znejú jazyky, pred Kostolom sv. Mikuláša hrá s hudobným sprievodom z nahrávky starý saxofonista, v stánkoch sa predáva drahá keramika, chipsy a trdelník. Davy pred orlojom, obrovská nafukovacia panda, krtko a ľadový medveď, cudzojazyčné reštaurácie, muži nastriekani farbou pôzujúci v rade živých sôch, šoumeni rozfukujúci gigantické mydlové bubliny, prípadne pódium, akýsi koncert, stánky s vianočnými a veľkonočnými trhmi. Taký je „Staromák“ dnes.

A Panna Mária trvá.

Ned'aleko odtiaľ pri Kláštore Rádu krížovníkov s červenou hviezdou kotví loď. Stoja na nej diely mariánskeho stĺpu spolu s odliatom sochy Madony, ktorá má na lodi dočasný azyl. Stĺp tu poskytol pre ľudí muž veľkého odhodlania – Petr Váňa. Jeho snaha a oduševnenie postaviť stĺp na mieste, kde ho strhla skupina pražských anarchistov 3. 11. 1918, je také nálezlivé, že aj skeptickí ľudia, ktorí sa zmierili s ľahostajnosťou doby, nepriateľským postojom magistrátu a komerčným využitím Staromestského námestia, musia uznať – je to muž odhodlania, zapálený pre vec. „A napokon sa ľudia začnú spytovať – prečo by vlastne stĺp nemohol stáť?“ pýta sa Petr Váňa. A jeho slová naberajú stále väčšie opodstatnenie.

Akademický sochár Petr Váňa sa narodil roku 1965 v Řevniciach, neďaleko od Karlštejna. Za svoj život zrekonštruoval a vytvoril množstvo sochárskych diel najmä sakrálného charakteru. V súčasnosti je známy predovšetkým ako hlavný sochár a kamenár repliky Mariánskeho stĺpu na Staromestskom námestí, ktorý bol postavený roku 1650 ako poďakovanie Panne Márii za ochranu pri švédskom obliehaní Prahy. Na vrchole stĺpu sa nachádza významná baroková socha Nepoškvrnenej Panny Márie (Immaculata, a teda nie Panna Mária Víťazná) z dielne Jana Jiřího Bendla, sanktuárium v strednej časti podstavca uchovávalo gotický obraz Panny Márie Ryneckej. Obdobný mariánsky stĺp z roku 1646 ako poďakovanie za uchránenie mesta pred Švédmi stojí napríklad vo Viedni. Po páde monarchie strhla stĺp vandalským spôsobom skupina anarchistov ľavicového zmysľania pod vedením F. Sauera. Dav spojený s účastníkmi zhromaždenia na Bielej Hore chcel pôvodne rúcať aj sochy na Karlovom moste, čomu však zabránili ozbrojené zložky. Myšlienka obnovy stĺpu postupom času získala mnoho priaznivcov, ale aj druhotných spoločenských, profesionálnych a politických konotácií.

Po páde komunizmu vznikla z iniciatívy sochára J. Bradnu Spoločnosť na obnovu Mariánskeho stĺpu v Prahe, ktorá usporiadala na znovupostavenie významnej pamiatky celonárodnú zbierku. Repliky stĺpu sa ujala kamenárska huta pod vedením sochára Petra Váňu. Kamenárske práce trvali takmer 22 rokov. Na zakúpenie stavebného materiálu prispeli rôzne mestá a obce v ČR (napr. Zábřeh, Olomouc, Prostějov, Žďár nad Sázavou...), ale napríklad i talianske mesto Vitorchiano či rytierske rády pôsobiace v ČR (lazariáni, maltézske rytieri, krížovníci s červenou hviezdou, rád nemeckých rytierov) a mnoho iných darcov. Dielo je vytesané z božanovského pieskovca z východných Čiech, driek s korintskou hlavicou je zhotovený z ružového pieskovca dovezeného z Indie z oblasti mesta Bharatpur. Na stĺpe pracovalo päť kamenárov, užší tím tvorili bratia Petr a Tomáš Váňovci a Hynek Schejbal. Hotová socha Panny Márie je vyzdvihnutá na kovovom podstavci pri Týnskom chráme, driek a sokel stĺpu sa uchováva v záhrade Milosrdných sestier sv. Karla Boromejského pod Petřínom. Na lodi zakotvenej od júna 2019 pri Karlovom moste sa nachádzajú ďalšie diely stĺpu a sadrový odliatok sochy Panny Márie, tesanie počas finálnych kamenárskych prác si môžu vyskúšať aj všetci návštevníci lode, aby sa aspoň symbolicky stal stĺp dielom všetkých.

Rada hlavného mesta Prahy roku 2013 schválila projekt celkovej rekonštrukcie Staromestského námestia, vrátane obnovy stĺpu, roku 2017 bolo vydané stavebné povolenie umožňujúce jeho obnovu. Iniciátori však nezískali povolenie na stavbu zábrany a prístupu techniky na Staromestské námestie. Kvôli negatívne naladeniu kompetentných je teda inštalácia hotového stĺpa stále blokovaná.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - V poslednom období ste sa stali v médiách známy vďaka obnove Mariánskeho stĺpu a vašej občianskej aktivite. Akoby však trochu ustúpilo do úzadia, že ste predovšetkým akademický sochár. Ako ste sa k sochárstvu dostali?

PETR VÁŇA: - Som akademický sochár, avšak tomu predchádzal kameň. Pri kameni som vyrastal a to považujem za svoj začiatok. Môj otec pracoval

ako strelmajster vo vápencovom lome pri Karlštejne. Brával ma tam od detstva a ja som sa doma hrával s kameňom. Kameň má v sebe úžasnú silu. Keď objavíte svet kameňa, zistíte, že sú v ňom ukryté veci, ktoré pretrvávajú.

Potom som si ako dieťa začal kresliť a modelovať. Rodičia nevedeli, čo si so mnou počať, lebo som sa neučil a zaujímalo ma výtvarníctvo. Otec mi priniesol z lomu hlinu, a ja som zostal fascinovaný. Rodičia ma teda priviedli k pánovi Jindřichovi Severovi – sochárovi žijúcemu v Řevniciach, aby sa rozhodlo o mojej budúcnosti, výtvarne zameranie totiž považovali za akúsi chybu. Pán Severa ma nechal vo svojom ateliéri a učil ma kresliť a mo-

delovať, mohol som teda pri tomto profesionálnom sochárovi stráviť posledné ročníky na základnej škole a obdivovať jeho spodobňovanie tvaru. J. Severa ma odporučil na strednú kamenno-sochársku priemyselnú školu do Hořic v Podkrkonošoch, kde je okrem iného i ateliér reprodukčného sochárstva. Po prihlásení sa do štúdia mi však bolo oznámené, že tam nesmiem študovať, pretože som podľa dobových socialistických pravidiel nepatril do daného okresu. Keď sa to tento starý pán sochár dozvedel, aj napriek problémom s dýchaním sa vybral do severných Čiech a búchal palicou o stôl od rozhorčenia, že jeho žiak nemôže študovať na danej škole. Výsledkom bolo, že ma po talentových skúškach prijali. A tak som

v Hořiciach zažil nádherné štyri roky života, kde som sa skamarátil s úžasnými mladými kamenármi, s ktorými udržujem priateľstvo doteraz. Tvoríme akúsi kamenársku hutu, pomáhal mi pri rôznych projektoch, aj pri reprodukcii Mariánskeho stĺpu. Ako stredovekých kamenárov spájali katedrály, na ktorých pracovali, nás teraz spája mariánsky stĺp. Sme teda akási mariánska huta.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - V sochárstve ste pokračovali aj na vysokej škole.

PETR VÁŇA: - Napriek komunistickému režimu som bol roku 1984 akoby zázrakom prijatý na Akadémii výtvarných umení v Prahe na dva odbory – reštaurátorstvo a voľná sochárska tvorba. Bolo to

Petr Váňa – muž odhodlania

„Nepotrebujem čerpať silu na zápas, pretože s nikým nebojujem.“

Mariánsky stĺp, povalený anarchistickým davom

pre mňa zložité, pretože s prácou do kameňa som už skúsenosti mal, avšak na akadémii od nás vyžadovali ani nie tak slobodný prístup k tvorbe, ale schopnosť pracovať na zákazku – čo bolo pre bývalý režim typické. Bolo to pre mňa smutné, chýbalo mi tam nadšenie našej starej kamenárskej partie, kládol sa dôraz taktiež na osobné vyniknutie jedinca. Ja som sa však tak nikdy v živote necítil, nechcel som vynikať... Rok 1989 som zažil ako študent aktívne sa zapájajúci do revolučného hnutia a tešiaci sa z nastávajúcej slobody umenia. Diplomoval som u vynikajúceho sochára Stanislava Kolíbala, ktorý mal len štyroch žiakov – ja som bol jedným z nich. Diplomoval som u neho voľnou sochou – dreveným krížom, ktorý je umiestnený v kaplnke v Beroune.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - Zažili ste vy alebo vaša rodina za komunizmu nejaké nepríjemnosti pre svoje náboženské presvedčenie?

PETR VÁŇA: - Za komunizmu to nebolo vo všeobecnosti ľahké, jeden náš veľmi dobrý známy si odsedel sedem rokov väzenia za spojenie s Vatikánom ako skautský vedúci. Hovorovali sme mu „strejdo“, ale bol to skautský vedúci môjho otca a jeho bratov. Komunistický režim sa nás dotkol skôr v nemožnosti študovať. Príbuzní mojej manželky emigrovali do Austrálie, a tak moju svokru vyhodili z Akadémie vied a manželka nesmela študovať, mohla ukončiť iba učilište. Je to však už dávno. Naši rodičia už nie sú na tomto svete. Ale aj tak nič neľutujem.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - Na jednej z prednášok na lodi ste spomenuli, že sochár môže urobiť za svoj život len obmedzený počet hotových diel, aj preto chcete stĺp dokončiť. Akému sochárstvu ste sa teda chceli venovať v mladosti? Predstavovali ste si, že raz budete pracovať na Mariánskom stĺpe?

PETR VÁŇA: - Nemal som a dodnes nemám túžbu presadiť sa. Vždy som bol pozvaný do takých zaujímavých projektov, že som vo vytržení a nadšení, čoho všetkého som sa za svoj sochársky život mohol zúčastniť. Ako veriaci človek som mal predstavu, aká je približne moja úloha na tomto svete. Ale skutočnosť sa udiala vždy ešte fascinujúcejším spôsobom. To, čo mi bolo dané, na čom som mohol pracovať, bolo vlastne vždy viac, než som si želal. Takže som vďačný za krásny život...

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - Môžete nám priblížiť, na akých väčších projektoch ste pracovali do Mariánskeho stĺpu?

PETR VÁŇA: - Po absolvovaní akadémie ma oslovili dvaja sochári – Karel Stádník a Jan Bradna, obaja sa podieľali na reštaurovaní a vytváraní cirkevného umenia. S pánom K. Stádníkom som ako čerstvý absolvent vytváral interiér kaplnky pápežskej nunciatúry v Prahe na Voršilskej ulici, ďalej sme pracovali na interiéri kostola v Břeclavi. Spolu s J. Bradnom sme sa podieľali na reštaurovaní Kostola sv. Salvátora v Prahe, kde sme rekonštruovali taktiež sochy Jana Jiřího Bendla, autora Mariánskeho stĺpu. Zlom nastal, keď ma oslovila Kongregácia šedých sestier z Kostola sv. Bartolomeja, v ktorého priestoroch boli za komunizmu vyšetřovateľne ŠtB. V tej dobe tam Václav Havel priviedol princa

Charlesa. Ten bol nadšený z krásneho, ale zdevastovaného kostola, a tak sa podujal financovať jeho rekonštrukciu. Princ Charles teda skutočne platil našu prácu a ja som navrhol obnovu interiéru. Vďaka jeho finančnej podpore som si mohol v Taliansku vybrať vhodný kamenný materiál. Od tej doby som pracoval na mnohých kostoloch, napríklad na kostole v Zábrehu na Morave, kde mi opäť ako pri iných projektoch pomáhali priatelia kamenári zo strednej školy a môj brat Tomáš.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Je pekné, ako hovoríte o reštaurátorskej, kamenárskej práci... Vy sám sa teda nepovažujete za invenčného sochára?*

PETR VÁŇA: - Ak sa chcete baviť o invencii... Viete, ja rád pracujem pod tlakom. Nie som schopný pracovať s úplne voľnou víziou, rád pracujem pre konkrétny projekt. Napríklad raz za mnou prišla partia potápačov so zámerom umiestniť na dne Slapskej priehrady sochu sv. Jána Nepomuckého, ktorá na danom mieste aj skutočne stála pred zatopením. Myslel som si, že je to bláznivý nápad – potopiť sochu 43 metrov pod vodu. Potom som si však uvedomil, že je to úžasná vec. Veď tento muž Jan z Nepomuku sa stal svätcom v okamihu, keď bol zhozený do vody. Práve voda bola miestom jeho umučenia. Teda táto situácia – uvedomiť si okamih zrodu svätca, je nesmierne inšpiratívna. Okamžite sa vo mne zrodil námet. Vytvoril som vtedy sochu Setkání svätého Jana s anđelom. Dodnes je cieľom potápačov z celej republiky. Je to úžasný zážitok vidieť v podvodnej tme po zamierení baterkou sochu... Ja som sa s potápačmi, pravda, ponoril iba pár metrov. Odliatok tejto sochy z bronzu bol na príhovor kolínskeho kardinála J. Maisnera umiestnený v Ríme v českej koleji sv. Jána Nepomuckého v Ríme.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Je ešte nejaké sochárske dielo, ktoré by ste chceli zrealizovať?*

PETR VÁŇA: - Mám víziu sochy sv. Jána

Mária, ktorého zobrazovalo v dejinách umenia už mnoho sochárov, napríklad A. Rodin. Ja by som ho však chcel zobrazovať, ako kľáči na jednej nohe, opiera sa o kríž a druhou rukou sa natáhuje po vodu. Ako keď niekto kľáči pri brehu rieky a chce sa napiť. Ešte nenastal krst. Ale on už o vízii toho krstu vie a chce ho uskutočniť. V tom okamihu sa načahuje za vodou, chce ju nabráť... A to je fascinujúci moment. Opäť akoby okamih vzniku svätca. Vzácnym momentom nie je to, keď máte sochu hotovú. Ale práve onen okamih vízie, keď pracujete na jej uskutočnení vo svete. A to je krásne.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Spomínali ste, že do reštaurátorského umenia vás zasvätil sochár Ján Bradna, ktorý vás neskôr priviedol aj k Mariánskemu stĺpu. Ako presne ste sa teda k tejto epochálnej záležitosti dostali?*

PETR VÁŇA: - Ján Bradna ako predseda Spoločnosti pre obnovu Mariánskeho stĺpu za mnou prišiel a oslovil ma, či by sme spolu s priateľmi – kamenármi tento projekt neobnovili. Spočítal som náklady a podľa zámeru projektu sa mala uskutočniť celonárodná zbierka na obnovu stĺpu. Spočiatku sme teda pracovali pre Spoločnosť na obnovu Mariánskeho stĺpu. V určitej chvíli sme pochopili, že je to taký veľký a zaujímavý príbeh, že sme sa stali jeho súčasťou. Po istom čase sme začali venovať našu kamenársku prácu ako dar – pracovali sme zadarmo. Keď sme momentálne nemali peniaze na materiál, vymýšľali sme rôzne akcie. Oslovili sme s prosbou o pomoc rytierske rády pôsobiace v Českej republike, oslovili sme české mestá a obce, prispelo dokonca aj talianske mesto Vitorchiano.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Aké to bolo pre vás ako pre veriaceho človeka tesáť sochu Panny Márie? Mnoho umelcov pociťuje bázeň obzvlášť pri zobrazovaní Božej Matky.*

PETR VÁŇA: - Predtým než som začal pracovať na Mariánskom stĺpe, som sa zapojil do návrhu na sochu Panny Márie pre kostol v Strašniciach. Tá socha však nebola dobrá a koniec koncov som rád, že ju nevybrali. Vtedy som totiž nevedel, o čom vlastne podoba Panny Márie je. Až keď ma prizvali na prácu na Mariánskom stĺpe a pochopil som kompozíciu sochy J. J. Bendla, uvedomil som si, o aké úžasné dielo ide a aké je to inšpirujúce aj pre vlastnú sochársku voľnú tvorbu. Vďaka tomu, že Bendl prišiel práve na túto podobu sochy, práve v takomto tvare s prehnutím postavy a rozpustenými vlasmi – tak som sa pri práci veľa naučil. Na tejto soche som sa učil nielen remeselne, ale začal som viac rozumieť spodobeniu tváre ženy. Ženy, ktorou je Panna

Petr a Tomáš Váňovci pri súsoší génirov pre Národné múzeum v Prahe

Mária. K tomu preniknete až vo chvíli, keď sa začnete príbehu dotýkať. Nedá sa to doceliť tým, že budete sedieť doma a premýšľať... Keď však sekáte do kameňa, uplynie dlhá doba. A vy máte vďaka tomu možnosť rozjímať...

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *To znie, akoby ste pri tesaní kópie Máriinej sochy prežili skutočne duchovný zážitok...*

PETR VÁŇA: - Áno, je to také malé tajomstvo. Na soche som pracoval niekoľko rokov. Nemal som však hotové ruky a tvár, pre ktoré som potreboval vidieť nielen odliatok, ale práve originál sochy. Obrátil som sa teda roku 2001 na lapidárium Národného múzea, kde mi však originál nechceli vypožičať. Preto som si prenajal ateliér priamo v lapidáriu a doviezol rozpracovanú sochu, aby som ju dokončil podľa originálu. Najdôležitejšia je totiž práve Máriina tvár. Kvôli nedostatku prostriedkov

a obmedzenej dobe prenájmu som však získal hlavu iba na týždeň. A to je príliš krátko doba, hoci som mal už vytesané hrubé rysy. Veď tvár sa robí väčšinou niekoľko mesiacov. A vtedy som mal nečakaný zážitok. Zdrvený som si sadol a nevedel, čo robiť. Nedalo sa to stihnúť. Stala sa však zvláštna vec. Fyzicky som počul, ako sa za mňa ľudia modlia. Vtedy som si povedal – to nezávisí odo mňa. Hlboko som precítil, že človek nepracuje na soche kvôli sebe, ale kvôli niečomu inému... Začal som sekať, trvalo to celý deň, ale akoby počas toho dňa úplne inak ubiehal čas... Stihol som to za deň, za ten deň! Ale bolo to zvláštne, naozaj akoby daný deň neplynul, akoby to bol úplne iný čas. Vyčerpaný som si sadol a nechápal som, čo sa to stalo. Ako môže byť dielo hotové... Keď som tam sedel a díval sa na vysekanú tvár – treba totiž pracovať veľkými dlátami, rýchlo a s gurážou, ako to robil Bendl – v tej chvíli som počul, ako to s Mariánskym stĺpom bude. Počul som, že to máme robiť

s nádejou, s radosťou v srdci, máme to robiť „pre Pannu Máriu – moju Matku“, máme to robiť na tom mieste, kde to má byť a každý, kto príde, nech sa na tom podieľa s nami. Dielo máme robiť ako nádej na zmierenie. Tieto slová som si zapísal.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Čo sa potom stalo s týmto poslanstvom?*

PETR VÁŇA: - Nevedel som, čo s týmito slovami robiť. Rozhodol som sa, že napíšem Jánovi Pavlovi II. Na koho iného by som sa aj mal obrátiť? A práve vtedy som sa stretol s mojím priateľom z pražských kapucínov a povedal mu o svojom zámere. To je ale náhoda! – odpovedal. Na druhý deň totiž očakávali návštevu pápežského nuncia. Za noc teda môj list preložili sestry boromejky a nasledujúci deň pápežský nunciol odniesol list do Ríma. O dva týždne som už dostal odpoveď Jána Pavla II., že tomuto projektu žehná a že sa zaňho modlí. Ja teda

Kamene na lodi (foto Martina Řehořová)

viem, že stĺp bude stáť. A viem, akým spôsobom by to malo byť urobené, aby to malo svoju platnosť. O to sa nebojím. Ibaže neviem, ako sa to uskutoční. A tak verím tomu, že sa projekt stĺpa uskutočňuje ako má. A tak na tom stále pracujem.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Keď som videla fotografie, ako nocujete s petičným stánkom na Staromestskom námestí, pôsobili ste ako muž veľkého odhodlania, priam ako „blázon pre Krista“. To burcuje svedomím pri našej ľahostajnosti a celej komercii a odmietavosti, ktorá „Staromák“ obklopuje...*

PETR VÁŇA: - Ale ja s nikým nebojujem. Ja to robím pre vás. Pre nás kamenárov je to úžasný príbeh, vďaka ktorému zažívame veci, aké by sme nikdy nezažili. Nemyslím, že sme nejakí hrdinovia. Prosto len verím, že to tak má byť. A idem svojou cestou.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Spomínali ste, že na stavbe stĺpu sa podieľa okrem spolužiaka – kamenára Hynka Schejbala aj váš brat Tomáš. Stĺp teda zasiahol aj celú vašu rodinu...*

PETR VÁŇA: - Áno, stĺp sa týka aj našich detí. Pomáha nám aj Hynkov syn, ktorý je taktiež kamenár, aj moje deti projektu veľmi fandia. Môj syn Lukáš nám robí webové stránky a podporujú nás aj moje dcéry. Aj o tom je život kamenára – že vytvoríte svoj kamenársky svet. Iba vďaka nemu môžete pracovať. Nemôžete to brať ako vedľajšiu záležitosť, ale ako hlavnú úlohu, iba vtedy môžete dielu naozaj niečo odovzdať. Spolu s rodinou a priateľmi ideme touto cestou a zažívame niečo, čo by sme inak nezažili. Príbeh stĺpa teda môžeme odovzdávať aj našim deťom a je krásne, že nás chápu.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Pôsobíte dojemom silného človeka, obzvlášť keď sa projekt, do ktorého ste vložili tak veľa energie, stretáva opakovanne s toľkým odmietaním. Kedy ste v tomto projekte zažili najväčšie sklamanie?*

PETR VÁŇA: - Najväčšie sklamanie sme zažili zo strany nemeckej spoločnosti, ktorá nám sľubovala, že podporí našu cestu za stavebným materiálom do Indie, ak o tom natočíme dokument, ktorý potom odvysielajú. Keď sme sa vypravili do Indie, oznámili nám, že z toho nič nebude. Ocitli sme sa vo finančných ťažkostiach. Ale aj tak nepocitujem voči nikomu zášť a necítim, že by sme boli zradení.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *A v rámci Prahy? Myslela som, že najväčším nepriateľom projektu je mestský magistrát...*

PETR VÁŇA: - Práve dnes som o tom premýšľal... Je to skôr filozofická záležitosť. Nemôžem robiť nič iné, iba do tohto príbehu pozývať ostatných ľudí. Môžem ich pozývať, rozprávať im, deliť sa o radosť. Je mi ľúto tých, ktorí sa trápia, ktorí sa cítia byť odporcami stĺpu a vnútorne sa tým zožierajú... O stĺpe stále hovorím ako o symbole zmierenia. Je to krásny príbeh, inšpirovaný Bohom, ktorý nám hovorí, čo na tomto svete máme robiť a my na tom pracujeme – a nerobíme to proti nikomu, ale pre nich. V tej chvíli, keď to naši odporcovia pochopia, môžu mať z diela radosť. Je to ťažké vysvetliť slovami, ale je to tak. Nerobíme to na znak odporu, robíme to pre ľudí. Nepocitujem zášť voči odporcom. Keď sa potom s nimi môžem stretnúť a baviť sa o týchto veciach, nastane čarovná chvíľka, keď prestanú rozmýšľať vo svojich často politicky vyhraných líniiach. A môžeme sa baviť o kráse sveta... Viem, že tento svet nie je raj. Ale bola by škoda ten raj nehľadať.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Čo z reakcií ľudí vás teda prekvapilo najpozitívnejšie?*

PETR VÁŇA: - Prekvapilo ma, koľko ľudí je ochotných urobiť tento krok

a vystúpiť zo svojich realistických zabehaných koľají. Pretože keď sa odhodláte na tento krok a urobíte niečo pre Mariánsky stĺp, tak vám to vlastne napoly zmení život. Dáte tomu financie, priestor či vlastnú aktivitu... A nemáte za to nič. Vtedy si musíte uvedomiť, čo sa to vlastne stalo? Prečo ste to urobili? A práve to je zázrak, že ľudia zrazu urobia niečo bez vidiny zisku. Týchto zázrakov som zažil na svete už toľko, že som za to vďačný. Znie to ako fráza, ale je to tak. Momentálne som fascinovaný z lode, na ktorej sa nachádzame. Pred mesiacom som o tom premýšľal a sníval, a napokon som ju zohlnal za dva dni a všetko sa vďaka pomoci ľudí, napríklad aj pražského prievozníka, podarilo ľahko zrealizovať. Keď človek naozaj po niečom zatúži – napríklad po prevezení stĺpa na lodi, odrazu sa všetky okolnosti poskladajú tak, že sa to uskutoční.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Čo konkrétne vám teda teraz najviac bráni v tom, aby stĺp stál?*

PETR VÁŇA: - Verím tomu, že tam stĺp môže stáť.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *O vašom odhodlaní nepochybujem, ale čo je najväčšou konkrétnou prekážkou?*

PETR VÁŇA: - Konkrétna prekážka je v srdciach ľudí...

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Myslíte členov magistrátu?*

PETR VÁŇA: - Nielen magistrátu. Je to práve o odhodlaní k onomu kroku – aby ľudia urobili krok k niečomu, z čoho nič nebudú mať...

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *To znie tak abstraktne... Ale čo potom? Ved' predsa stĺp tu celý čas nemôže stáť na zakotvenej lodi...*

PETR VÁŇA: - Samozrejme, že nemôže. Do konca septembra chceme dotesať všetky časti. A potom by som chcel pokračovať na mieste, ako som to počul: „Pracujte na tom mieste, kam to patrí. Pracujte v nádeji na zmierenie.“ Je to veľmi jednoduché. Ja tomu verím. A môžem iba prosiť kompetentných ľudí, aby nám dovolili takto pracovať ďalej. Je to bláznovstvo, ja viem... (smiech)

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Ako by vám mohli pomôcť slovenskí čitatelia?*

PETR VÁŇA: - Najdôležitejšie je, aby ľudia o tomto stĺpe vedeli, aby ho videli, preto sa teraz nachádza na lodi. Kvôli tomu sme zriadili aj webové stránky marianskysloup.info. Ľudia prichádzajú a majú napokon jedinú otázku: „To mi povzte, proč by to tam vlastne nemohlo byť?“ Oni vlastne rozumejú tomu príbehu. Samozrejme, môžete podpísať petíciu, môžete osloviť politikov, napísať list, zavolať primátorovi, môžete nás podporiť... Nie je to ani tak vec peňazí.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *Ako je to možné? Ved' celý dnešný svet sa krúti okolo peňazí.*

PETR VÁŇA: - Keď sme začali na projekte pracovať, vyčíslili sme jeho rozpočet na 4,5 milióna korún. Dnes, po dvadsiatich dvoch rokoch, je to iba 2,5 milióna korún. Všetko ostatné nám niekto akoby zázrakom daroval. Samozrejme, pri samotnej stavbe budeme potrebovať peniaze, napríklad na žeraviu... Ale hlavný problém nespočíva v peniazoch. Dôležitejšia je ochota. Ochota hovoriť, že tu nejakí napoly šialenci nerobia niečo pre seba... Robia to preto, aby to bolo krásne.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ: - *To je priam básnická pozícia. Odkiaľ teda beriete silu na svoj zápas? Je absurdné bojovať s veternými mlynmi. Vystavovať svoje hotové dielo, mnohoročnú prácu, o ktorú nemá mesto záujem...*

PETR VÁŇA: - Viete, ja nepotrebujem silu v boji, pretože s nikým nebojujem. Žijem príbeh, ktorý mi robí obrovskú radosť. A keď máte radosť, máte aj silu.

Pokorný pevec krás Zemplína Mikuláš Kasarda

*Len v tichej službe zapriahnutá
smie dotýkať sa duša krásy...*
(M. Kasarda: Dotyky)

Toto životné i poetické vyznanie Mikuláša Kasardu nech znie ako úvod k malému medailónu o mužovi, ktorý sa sám dotýkal krásy sveta, aby teraz už spočinul vo večnej kráse Božieho príbytku. Mikuláš Kasarda sa narodil 26. júla 1925 v Sačurove (okr. Vranov nad Topľou). Už počas gymnaziálnych štúdií v Michalovciach (1939 – 1945) sa prejavili jeho literárne schopnosti a osobitne vzťah ku poézii. V štúdiu pokračoval na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave v aprobácii slovenčina a filozofia. Neskôr ešte vyštudoval nemecký jazyk na Filozofickej fakulte UPJŠ v Prešove. Krátko pôsobil ako pedagóg v Trebišove a po prezenčení službe ako redaktor literárno-dramatického vysielania Československého rozhlasu v Košiciach. V roku 1954 sa zosobášil s Margitou Matuchovou. Boh im požehnal dve deti, syna a dcéru.

Od roku 1954-69 bol stredoškolským profesorom na Strednej všeobecnovzdelávacej škole v Sečovciach

a v rokoch 1969-88 na Gymnáziu Pavla Horova v Michalovciach. Dlhé roky žil so svojou manželkou v Sečovciach. Aj v rokoch zvlášť ťažkých pre slobodu Cirkvi zotrval v pevnom kresťanskom presvedčení. Stvoriteľ a Pán si ho povolal do večnosti v sobotu 20. júla 2013 na sviatok sv. proroka Eliáša.

Každý, kto mal možnosť stretnúť a bližšie poznať Mikuláša Kasardu, pocítil, že to bol človek nesmierne jemný a tichý, vynikajúci znalec ľudského života, hlboko zapustený do pokory plynúcej z úcty k stvoreniu, človekovi, ale najmä k Bohu. Ešte ako študent na michalovskom gymnáziu si osvojil lásku k otčine, kresťanskej viere, gréckokatolíckej liturgii a vnímanie emanácie krásy v prírode. Tieto hodnotové konštanty života sú prítomné aj v jeho básnických zbierkach, ktoré tu nemôžem menovať ani rozoberať. Dotknem sa len jednej z básní, ešte z obdobia totality, kde sám seba charakterizuje takto: „Ja malý básnik som. Skromné sú moje verše na obrazy. Jak plodmi skúpo obsypaný strom. No cit v nich je, čo nezamrazi.“ Vedomý si konečnosti ľudského bytia vyznáva

sa v ďalšej strofe tej istej básne: „Nepotrebujem na hrob mohyly a verše moje slávu u publika. Ak dali čo len kvapku posily v tých časoch zlých, to stačí pre básnika.“ (zb. Zo životopisu) Tieto verše sa nám dnes núkajú ako vlastný básnikov epitaf, svedectvo strhujúcej pokory a ľudskosti. Kasardov princíp výchovnej a literárnej tvorby vychádza z mravných a estetických potrieb. Ako podotýka jeho pedagogický súptník E. Sirochman: „Významná je vernosť kresťanským hodnotám, Všemohúcemu. Na tomto základe buduje svoj postoj k svetu a šíri ho okolo seba. Z jeho umeleckej a pedagogickej činnosti vyžarujú myšlienky čistej krásy, porozumenia a ľudskosti. Sú apelom na potrebu lásky a úcty k človeku.“ Aspoň úchytom treba spomenúť jeho zásluhu na prekladoch nemeckých básnikov Schillera a Goetheho do slovenčiny na objednávku vydavateľstva Tatrin.

Ďalšou významnou črtou nebohého bola jeho dlhoročná pedagogická aktivita v Sečovciach a Michalovciach. Pre svojich študentov bol nielen majstrom slova, jazykovedcom, ale aj živým príkladom človeka, ktorý nikdy

Na snímke hore vladkyňa Milan Chautur a autor článku o Michal Hospodár, predseda Spolku sv. Cyrila a Metoda, posväcuje pamätnú tabuľu na priečelí Základnej školy Obchodná v Sečovciach, venovanú básnikovi Mikulášovi Kasardovi. Na snímke dole dekan FiF KU v Ružomberku Imrich Vaško a básnik Teodor Križka počas pripomienky osemdesiatin básnika Mikuláša Kasardu (uprostred) v Sečovciach (2005)

neustránil svoju tvár. Ich problémy, mladé túžby, smelé plány a sny dobre poznal, pretože bol s nimi bytostne spätý nielen svojím povoláním, ale aj svojím ľudským vzťahom, ktorý prekonáva hranice profesie a profesionalizmu. Jeho pedagogickými rukami prešli aj viacerí dnes už kňazi a veľmi vďačne si na neho spomínajú.

Nebohý pán profesor mal v sebe zakorenenú úctu k slovanským apoštolom sv. Cyrilovi a Metodovi. Realizoval ju tiež prostredníctvom Spolku sv. Cyrila a Metoda, ktorého bol dve volebné obdobia (1991 – 1999) členom spolkového výboru a od roku 2007 na návrh valného zhromaždenia tiež čestným členom. Z vďačnosťou mu spolková redakcia pripravila na vydanie výber z jeho poézie pod názvom Život pokorný a prostý ako podielovú knihu, aby sa posolstvo jeho básní aj takto šírilo v ľude Zemplína. Veď kraj Zemplína a jeho ľud najviac poeticky ospevuje. „M. Kasarda svojim ľudským a humánnym naturelom a zaradením do kultúrneho kontextu slovenskej spoločnosti (aj svojím učiteľským poslaním) citlivo prežíval rozpomnosť doby i ľudskej nerovnosti.“ Vedel sa nadchnúť za čistotu a úprimnosť srdca. Radí sa k tým rozsievateľom perál, ktorí dokážu „z tunelov noci stúpať do úsvitu...“ a pritom byť detsky vďační „za každý dúšok života“, za to, že „každé ráno ti je darom“. Je to pocit vďačnosti a zároveň zdôraznenie ceny života, jeho tajomstva a veľkosti.

Mikuláš Kasarda aj básňou vychádzal v ústrety, chcel obroditiť človeka, chcel byť užitočný. Dobrým slovom. Úsmevom. Vrazil, že nás vždy niekto potrebuje. Aj mŕtvi potrebujú živých. Potrebujú aj naše odpustenie aj naše modlitby. On sám, takmer do posledných dní svojho života denne pešo chodieval s manželkou do tunajšej cerkvi, aby nestratil životnú vertikálu, posledný zmysel života, Boha. Poznali sme ho ako zásadového človeka, verného obrane pravých hodnôt a istôt, bez ktorých by náš život bol prázdny, pustý a bezcieľny.

Za príkladný život a obetavú prácu bol ocenený medailou mesta Michalovce, cenou MŠ SR a prestížnou cenou FRA ANGELICO za slovesné umenie. Je tiež nositeľom Ceny košického samosprávneho kraja za celoživotné pôsobenie v poetickej tvorbe. Ako prvý sa stal nositeľom Ceny primátora Sečoviec Pro nobis. Umelec i človek plný pokory, porozumenia a ústretovosti, Kristovej lásky, môže slúžiť ako žiarivý príklad toho najušľachtilejšieho, čím súčasné generácie pedagógov, spisovateľov a vzdelancov prispievajú do národného kultúrneho dedičstva.

Mikuláš Kasarda zakončil svoj život v Nemocnici s poliklinikou v Trebišove vo veku, keď by sa o niekoľko dní dožil 88 rokov. Aj toto číslo môžeme vnímať v jeho symbolickosti ako oceán nekonečnosti. Človek sa vynorí v jednom bode oceánu, aby po krátkej plavbe prešiel do nového stavu, kde z Božej moci obsahuje už celú večnosť. Vďaka Vám majstre! Vaša poézia aj dnes upokojuje a lieči. Pamätná tabuľa, ktorú sme odhaili na vašu počesť je len symbolom toho, že ste sa nevytratilí z pamäti a zo srdca vašich priateľov, študentov, Sečovčanov i celého Zemplína a hádam i z celonárodnej pamäti.

MICHAL HOSPODÁR

Na margo knihy Martina Lacka Poézia 14. Marca

Hovorí sa, že lož má krátke nohy, ale ja k tomu dodávam - dlhší život, ako by to spravodlivosť dovoľovala. Pozerajúc späť štyridsať rokov, keď som opustil socialistické zriadenie v bývalom Česko – Slovensku, ani vo sne by mi nebolo prišlo na um, že vo vlastnom národe máme toľko pomýlených „Slovákov“, ktorí dokážu za cudzí peniaz zapredať svoje svedomie, charakter i česť. Vtedy som si myslel, že prevažná väčšina národa trpí pod jarmom komunistických ideí a túži sa vymaniť z tohoto neľudského otrockého jarma.

Keď po takzvanej textilnej revolúcii vyplávali na povrch novej ideológie poplatné individua, myslel som si, že slovenská pospolitosť sa obráti k nim chrbtom, no nestalo sa tak. Kupujú ich noviny, počúvajú jej rozhlas, zízajú na dekadentné programy v televízii a dokonca za peniaze, veď za čo iné, ochotne pristupujú u urnám a volia svojich zástupcov, ktorí ich deti i vnukov vovedú do jarma z ktorého sa len tak ľahko nedostanú.

Rozprávky? Fantasmagórie? Nie som prorok, ale prečítajte si tieto riadky ani nie o desať rokov.

Nikdy, ani vo sne ma nenapadlo, že i o pozitívne udalosti v našom národe si budú nie cudzí, ale vlastní obťierať nekultivovaným spôsobom svoje orálne análie. Pošpiniť, znevažovať, spochybniť, pošliapať, zneužiť všetko, čo by len trochu svedčilo o spravodlivosti, pravde, morálnej výške tohoto malého národa pod Tatrami, ktorého jediná vina je, že ešte stále existuje. Tento národ, vážení, nech je akokoľvek znevažovaný, opľúvaný a ponižovaný, ktorému vyčítate neokrôchanosť a plebejstvo, tento národ nikdy, a to si prosím zapamätajte NIKDY nevedol dobyvačné vojny, nesiahal po cudzom úrmi, nemal žiadne kolónie, nevykorisťoval žiaden národ, tento národ prichýlil etniká, ktoré iné národy vyhnanli zo svojho územia, nie desiatky, ale tisíce, ktorý ich dobrovoľne do dnes živí, a od niektorých sa dal zdierať a vykorisťovať! Toto vážení nevidíte?!

Samozrejme nie. Nepríjemné veci sa ťažko znášajú.

A tak po tomto dlhom úvode k veci.

Sú v živote okamihy i udalosti, ktoré sa silne dotknú toho javnútornejšieho vnútra, či duše človeka a u tých, čo im to bolo dané vytrysknú v umeleckej podobe, piesni, obraze, či básni. A tak to bolo i 6. októbra 1938 a 14. marca 1939.

Tieto dva dátumy v dejinách slovenského národa zostanú navždy zapísané na symbole slovenského národa – Kriváni a nikto, vážení a to si dobre zapamätajte, NIKTO ich odtiaľ už nevymaže. Tieto dva dátumy boli začiatkom našej slobody.

Nie jeden básnik, nie jeden Slovak to vtedy prežíval inakšie, ako my dnes teraz už len v spomienkach a v bázej úcte. Existujú svedecké výpovede básnikov, ktorí veľmi citlivo a s duchom doby dokázali zvečniť pre budúce generácie tú atmosféru a ten veľký odkaz, ktorý im čas v ktorom žili diktoval ako a čo majú pre nás zanechať. Tieto vzácne odkazy sa nestratili. I po toľkých

rokochnepřavosti a prenasledovania pre pravdu sa ich podarilo zachrániť a dnes nám opäť v jednej zbierke uzreli svetlo sveta.

PhDr. Martin Lacko ich starostlivo zozbieral a vyšli pod názvom Poézia 14. marca (rše k zrodu slovenskej štátnosti).

Je to pozoruhodné dielo, v ktorom rezonujú verše od Rudolfa Dilonga, Gorazda Zvonického, Mikuláša Šprinca, Valentína Beniaka, Jána Okáľa, Svetoslava Veigla, Andreja Žarnova a mnohých, mnohých iných. Cez ich citlivý odkaz prenášame sa do doby, ktorá sa stala medzníkom k vytúženej slobode. Cítiť v nich závan prichádzajúcej jari tak, ako sa spieva v hymnickej piesni ...

*Bože, čos ráčil slovenskému rodu
Po mnohoročnom ťažkom utrpení
láskavo vrátiť slobodnú zas hrudu....*

*Požehnaj rod náš, Bože, z večných výšin,
V boji o bytie pospeš na pomoc,
Nech v sveta búrkach my sme zemou tíšim,
Nech našu pravdu bráni Tvoja moc.
Prosí Valentín Beniák – v Slovenskej modlitbe z r. 1939.*

A Ignác Grebáč Orlov – Svätíme:

*Po tisíc rokoch zase doma
na grunte svojom orieme –
po tisíc rokoch zase Slovák
je pánom svojho domova –
po tisícročnom utrpení
zase svitlo Ráno nad nami..*

A Gorazd Zvonický v Marcovom pozdrave –

*Môj pozdrav nečítaj verejne na námestí,
na perách by ti ho zasiahlo právo pästi
a možno by ťa zahriakol mravokárca,
či sa vraj nehambíš pozerať na tvár marca.*

Verše našich veľkých básnikov znovu rezonujú, znovu uzreli svetlo sveta v tejto zbierke, aby si ponachádzali vďačných čitateľov doma i v zahraničí, aby zostali navždy nezmazateľným symbolom nového rána, ktorým sa započali dejiny Slovákov, dúfajúcich v slobodný život.

MARTIN JANČUŠKA

Bol ako Dostojevského Idiot

Zomrel v úplnej chudobe. Keď ho však pochovávali, truhlu niesli na rukách a za ňou kráčalo dvadsaťtisíc ľudí. V Dostojevského románe Idiot jedna postava hovorí druhej:

"V Moskve žil človek, ktorý sa po celý život vláčil po väzniciach za zločincami; každá várka väzňov, ktorú posielali na Sibír, vedela dopredu, že na Vorobiovových horách ich navštívi "starček generál". Robil svoju prácu so všetkou vážnosťou a nábožne.; zjavoval sa, prechádzal rady vyhnanco, ktoré ho obklopovali, každého sa opýtal, čo potrebuje, nikoho skoro nikdy nepočul, všetkých volal "holúbok". Rozdával peniaze, posielal im veci - onuce, rámy a plátno, niekedy knihy, čo tak hojili dušu, dával ich každému, kto vedel čítať s presvedčením, že gramotní budú cestou čítať nahlas negramotným..

Na zločiny sa pýtal iba zriedka, iba počúval, keď sa trestancovi otvorili ústa. Všetci trestanci boli preňho na jednej úrovni, nerobil medzi nimi rozdiely. Rozprával sa s nimi ako s bratmi, a oni sami ho nakoniec považovali za otca. Keď zbadal dajakú ženu s dieťaťom na rukách, podišiel, pohladil dieťaťko, lúskal prstami, aby ho rozosmial. Tak konal mnoho rokov, do samej smrti; a tak sa stalo, že o ňom vedelo celé Rusko a celá Sibír, všetci odsúdení. Rozprával mi jeden takýto bývalý trestanec, ktorý bol na Sibíri, ako si na generála spomínali tí najnepolepšiteľnejší zločinci, a pritom generál mohol každému dať maximálne dvadsať kopejek."

Tento generál sa volal Fiodor Petrovič Haas. Svätý lekár. Človek nekonečnej dobroty. Nemec, ktorý väčšiu časť života prežil v Rusku. Do Ruska prišiel, aby sa stal osobným lekárom jed-

ného z ruských veľmožov a zostal tam do konca života. Vo vojne roku 1812 bol chirurgom v Kutuzovovej armáde. Ešte predtým stihol preskúmať na Kaukaze minerálne pramene a napísať o nich knihu. Keď sa neskôr stal hlavným lekárom moskovských väzenských ne-

mocníc a členom moskovského väzenského komitétu, všetok život venoval úsiliu o uľahčenie údely väzňov a vyhnanco. Reťaze, ktorými bol v tom čase spútaný každý odsúdený, vážili šesťnásť kilogramov. Haas dosiahol náhradu pôvodných pút za ľahšie, pričom sám ich

odskúšal na sebe. Vážili o polovicu menej ako pôvodné a mali kožené výstelky, alebo výstelky z plátna, aby aspoň nejakú izolovali železo od ľudskej pokožky. Inicialoval rozhodnutie, že putá nenasadzovali starcom a chorým putá snímali počas liečenia. Vyhnanco počas transportu viac neprikovovali k spoločnej železnej tyči. Vtedy bolo totiž zvykom o tých prikovať po šesť väzňov z každej strany, aby sa tak zabránilo útekem počas cesty na Sibír, ktorú väzni absolvovali pešo. Pritom slabého alebo mŕtveho museli spoluväzni niesť na vlastných pleciach až do najbližšej vyhne, kde mu snali okovy. Za vlastné doktor Haas kupoval lieky tým väzňom, ktorým nepomáhali príbuzní, dosiahol, že bola otvorená nemocnica a škola pre deti trestancov. Doktor bol presvedčený, že mnohí z nich sa stali zločincami preto, lebo im chýbalo náboženské a morálne vedomie. Preto vždy medzi veci kládol náboženské knihy aj azbuku, aby sa mohli naučiť čítať aj negramotní alebo deti trestancov. Keď Haas slúžil u bohatých ľudí, zarobil dostatok prostriedkov. Mal vlastný dom na Kuzneckom moste v Moskve, vlastnil dedinku a malú továreň na súkno. Ale všetok majetok rozdal trestancom. Keď sa prostriedky vyčerpali, predal na aukcii svoj vlastný dom. Ale ani to dlho nestačilo a doktor zbankrotoval.

V izbičke zavalenej knihami dožil svoj osamelý život.

Zomrel roku 1853. Je pochovaný na Vvedenskom cintorine v Moskve. Plôtik okolo hrobu je ovenčený okovami väzňov a nad hrobom namiesto epitafu stojí citát z apoštola Pavla:

"Ponáhľajte sa konať dobro!"

TEODOR KRÍŽKA

Juraj Hurný je operný spevák, ktorý spieval ako prvý tenorista v rakúskom Grazi rekordných 35 rokov. Životný príbeh jeho a jeho rodiny sa často prepletal s mnohými kľúčovými momentmi slovenských dejín v 20. storočí. Na Slovensku je neprávom takmer úplne neznámy.

RODIČIA A ICH OSUDY

Otec Juraja Hurného, Juraj, pochádzal z východoslovenskej obce Dobrá nad Ondavou, ktorá dnes leží kdesi na dne vodnej priehrady Veľká Domaša. V roku 1937 ako prvý obyvateľ svojej obce zmaturoval na gymnáziu v Prešove. Neskôr sa kvôli materiálnym ťažkostiam stal vojacom z povolania a zúčastnil sa tzv. Malej vojny proti Maďarsku v marci 1939, ako aj vojny proti Poľsku a Sovietskemu zväzu.

V roku 1942 pomohol získať prezidentskú výnimku pre Karola Grúna, obyvateľa židovského pôvodu, u ktorého býval v podnájme v Žiline a ktorý tak bol zachránený pred deportáciami. O tomto príbehu nahralo Rádio Slovensko epizódu v rámci relácie Encyklopédia spravodlivých.

Jeho mama, Eliška, rodená Otepková, sa narodila v rodine českého pôvodu v Bratislave. Vyučila sa za kuchárku a pracovala v známom bratislavskom hoteli Carlton, kde stretla svojho prvého manžela, hoteliera Františka Šandrika, s ktorým sa v roku 1941 zosobášili. Presťahovali sa do Žiliny, kde pracovali v hoteli Metropol, pričom v letných mesiacoch riadili aj kúpeľné hotely v Rajec-kých Tepliciach.

Práve v jednom z nich do ich života tragicky zasiahlo Slovenské národné povstanie a udalosti s ním spojené. Dňa 2. septembra 1944 Františka Šandrika odviekla a následne vo Fačkove zavraždila skupina komunistických partizánov, medzi ktorými bol aj Anton Sedláček, ktorého pamätná tabuľa visí v Žiline dodnes.

Životné cesty Juraja a Elišky sa stretli v roku 1946 v povojnovej Bratislave, kde žila opäť u rodičov vdova Eliška Šandriková a kde bol Juraj Hurný st. ako vojak pridelený. Okrem iného ich spájala láska k opernej hudbe, ktorú obaja zdieľali. V roku 1947 sa vzali a žili v Dobrej nad Ondavou, kde Juraj Hurný st. pracoval u svojho brata Jozefa po tom, ako opustil armádu.

ŤAŽKÉ DETSTVO V KOMUNISTICKOM ČESKOSLOVENSKU

Juraj Hurný sa narodil 3. mája 1948. Idylické detstvo na východnom Slovensku bolo zmarené 11. marca 1950, kedy bol Juraj Hurný st. zatknutý a obvinený z napomáhania zločinu velezrady, pretože vedel, že jeden jeho bývalý kolega sa chystal emigrovať na Západ, pričom ho neudal, ale dal mu odporúčenie pre svojho brata Jána, ktorý žil v Kanade.

Nakoniec bol odsúdený na dlhých 12 rokov odňatia slobody, z ktorých si odsedel 10 rokov až do prepustenia na základe amnestie v roku 1960 (plnej súdnej rehabilitácie sa dočkal až v roku 1971). Osem rokov trestu si odpykal v uránových baniach v okolí Jáchymova a Příbramu, čo sa podpísalo na jeho zdraví. Odmietol všetky ponuky na „spoluprácu“ s komunistickou mocou. Za zmienku stojí, že všetky žiadosti o jeho prepustenie zamietla sudkyňa Zdenka Colotková, manželka neskoršieho predsedu vlády Slovenskej socialistickej republiky Petra Colotku.

Strata otca ťažko a existenčne postihla rodinu Hurných. Okrem toho, že kontakt s otcom sa pre Elišku a malého Juraja obmedzil len na občasné písomný styk a na ešte zriedkavejšie návštevy, pani Hurná mala veľké problémy s nájdením zamestnania, pretože zamestnať manželku odsúdeného politického väzňa bolo pre mnohých nemysliteľné a ona sa so svojím manželom odmietala rozviesť, i keď jej to bolo často odporúčané.

Po viacerých prechodných obdobiach sa rodine podarilo v roku 1953 nájsť aké-také zázemie v Žemberovciach neďaleko Levíc, kde Eliška Hurná získala prácu vďaka jej švagrovi. O dva roky získala zamestnanie ako vedúca stravnej réžie v levickej nemocnici, kam sa v roku 1959 Hurní aj presťahovali.

Prepustenie z väzenia a návrat Juraja Hurného st. v máji 1960 mal rozhodujúci vplyv na neskoršiu profesnú orientáciu mladého Juraja. Práve otec ho nasmeroval k hudbe, ktorej sa začal venovať na Ludovej škole umenia v Leviciach, kde sa učil hre na trúbku pod vedením učiteľky Barbory Vágnerovej.

Hudba, aj vďaka rodičovskej výchove a vrozenému talentu, sa stala Hurného celoživotnou vášňou. Po skončení základnej školy sa chcel prirodzene prihlásiť na Konzer-

vatórium v Bratislave, avšak ako dieťa politického väzňa nemal mať šancu. Avšak jeho učiteľka Vágnerová v snahe zachrániť nádejného hudobníka sa postarala o to, aby sa dostal na talentové skúšky, v ktorých Juraj Hurný uspel ako najlepší a napriek zlému kádrovému posudku bol prijatý.

Z TRUBKÁRA SPEVÁKOM

Do Bratislavy sa v roku 1963 presťahovala celá rodina Hurných, avšak narazili na problém s bývaním. Spočiatku každý člen rodiny býval a inom mieste. Dostať sa k bytu im pomohli dve šťastné okolnosti. Návšteva Aničky Hurnej, príbuznej z Kanady, ktorá podporila rodinu finančnou čiastkou, a náhodné stretnutie Juraja Hurného st. s Karolom Grúnom, vtedy zamestnancom bytového družstva, ktorý rád pomohol svojmu niekdajšiemu záchrancovi.

Juraj Hurný nasledujúce roky zdarne študoval na oddelení dychových nástrojov bratislavského konzervatória. Jeho spolužiaci si však všimli, že okrem hry na trúbku mu ide aj spev, a tak sa im ho podarilo presvedčiť, aby sa išiel „ukázať“ známej pedagogičke spevu Ide Černeckej, ktorá rozpoznala prirodzený Hurného talent a prijala ho za svojho žiaka. Medzi jeho spolužiakov-spevákov patrili Peter Dvorský, Jaroslav Kosec či Vlado Franc.

Od roku 1967 tak Juraj Hurný popri hre na trúbku začal študovať na konzervatóriu aj spev ako druhý odbor. Oba odbory riadne absolvoval, trúbku v roku 1970 a spev v roku 1973, avšak svoju kariéru venoval už iba spevu, presnejšie opernému spevu.

AKO KOMUNISTI VYHNALI MLADÝ SPEVÁCKY TALENT

Ešte popri štúdiu na konzervatóriu sa tenorista Juraj Hurný a Peter Dvorský stali v roku 1972 sólistami opery Slovenského národného divadla v Bratislave. Po spievaní rôznych menších rolí mali obaja možnosť ukončiť svoje štúdium veľkým absolventským predstavením v opere SND. V Hurného prípade to bola rola Jenika zo Smetanovej Predanej nevesty.

Juraj Hurný si svoje spevácke umenie zdokonaľoval v rokoch 1973 až 1975 aj na dvoch pobytoch v palermskej Teatro Massimo na Sicílii pod vedením opernej divy Giny Cigny. Na pobyty Hurnému odmietla prispieť jeho „socialistická vlasť“, ale vďaka úspešnému predspevaniu získal štipendium od Talianskej republiky, čo bol aj dôvod, prečo vôbec mohol vycestovať. Tu si osvojil klasickú taliansku spevácku techniku bel canto, zdokonalil sa v taliančine a získal cenné známosti v opernom svete.

Pri oboch pobytoch na Západe Hurný navštívil aj Rím, kde okrem

iného absolvoval audienciu u sv. otca Pavla VI., a osobitne aj slovenský Rím, najmä tamojší Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, a slovenské osobnosti, ktoré vo večnom meste pôsobili, ako biskupa Pavla Hnilicu, neskoršieho biskupa Dominika Hrušovského, kňaza a básnika Gorazda Zvonického, gréckokatolíckeho jezuitu a profesora Gregoriánskej univerzity Michala Lacka či kolegu-operného speváka Ladislava Pudiša. Kontakty na slovenský exil, čo vtedy nemohol tušiť, sa mu mali v budúcnosti zistiť.

Hurného kariéra na Slovensku sa totiž rozvíjala spočiatku sľubne. Spieval hlavné postavy v Predanej neveste, Pucciniho Madame Butterfly a vo Verdiho Traviate. Okrem toho aj menšie úlohy v Bizetovej Carmen, Straussovej Salome, ako aj vo Verdiho Nabucco. Účinkoval tiež v televízii,

rozhlase či v inscenácii Mozartovho Únosu zo Serailu. Kosa však narazila na kameň, keď začali Hurného verbovať, aby vstúpil do komunistickej strany. On to odmietal, jednak kvôli príkoriam, ktoré v rukách komunistickej „justície“ utrpel jeho otec, a jednak kvôli slovenskému národnému a katolíckemu presvedčeniu celej rodiny Hurných.

Odmietnutie členstva v strane malo svoje následky. Stratil všetky ponuky na vystupovanie v rozhlase, televízii či koncertovanie. Takisto ho nepustili na hostovanie vo Viedni, Kolíne nad Rýnom či dokonca Prahe. Vrchol bol, keď mu vtedajší šéf opery Pavol Bagin oznámil, že bude ako sólista opery preradený do zboru.

Bola to posledná kvapka a rodina Hurných dospela k ťažkému rozhodnutiu opustiť vlasť a emigrovať. Vo svojich pamätiach Juraj Hurný píše, že „chvíľu váhal, pretože som si nevedel predstaviť žiť v cudzom, aj keď slobodnom svete, ale nikdy viac nemôcť prísť do mojej vlasti, na Slovensko“. Celá rodina úspešne emigrovala v septembri 1977.

RYTIER VYSOKÉHO C A KRÁLOVNÁ NEBIES

Hoci Hurní pôvodne plánovali odísť do Nemecka, nakoniec sa usídlili v Rakúsku, kde dostali politický azyl a Juraj Hurný získal angažmán v grazskej opere. Graz sa stal novým domovom pre rodinu a v tamojšom Opernhause spieval 35 rokov, až do roku 2013, kedy ukončil kariéru.

Pre zaujímavosť možno spomenúť, že budovu grazskej opery stavali rovnakí architekti (Ferdinand Fellner a Hermann Helmer) ako historickú budovu Slovenského národného divadla. Obe stavby sa na seba aj naozaj podobajú.

Československý komunistický režim reagoval na emigráciu rodiny svojisky. Jednak štandardným odsúdením všetkých za trestný čin opustenia republiky a jednak očierňovaním, ktoré bolo nasledované „trestom“ damnatio memoriae (zatratením pamiatky). Jeho archívne nahrávky v rozhlase a televízii boli zmazané a takisto nebol spomenutý v Encyklopédii dramatických umení na Slovensku z roku 1989. Treba zmieniť aj tri návštevy známých, o ktorých sa s odstupom času Juraj Hurný dozvedel, že spolupracovali so Štátnou bezpečnosťou.

Na jeho kariéru vonku to však nemalo žiaden vplyv. Za jeho dlhoročné fenomenálne pôsobenie v grazskej opere dostal od vedenia mesta Čestný zlatý znak mesta za mimoriadne zásluhy o Graz. Okrem toho hosťoval a koncertoval vo viacerých krajinách. Celkovo za 41 rokov svojej opernej kariéry našťudoval 108 operných i operetných postáv a vystupoval v 1387 predstaveniach.

Takisto, keďže dokázal brilantne zaspievať tón „c3“, rakúska kritika a obecenstvo začali Juraja Hurného nazývať rytierom vysokého C, čo je v nemecky hovoriacich krajinách snáď najväčšia pocta pre tenoristu.

Popri speváckom pôsobení sa Juraj Hurný s rodinou zapájal aj do života slovenského exilu. Stal sa členom viacerých exilových organizácií, odoberal exilovú tlač a zúčastňoval sa generálnych zhromaždení Svetového kongresu Slovákov, Svetových festivalov slovenskej mládeže, ako aj iných podujatí zahraničných Slovákov. Poznal Štefana Romana, Imricha Kružliaka, Antona Hlinku, Jána Okáľa, Jozefa Strečanského a ďalších.

V roku 1985 ho slovenská redakcia Vatikánskeho rozhlasu poprosila o nahratie náboženských piesní pre poslucháčov na Slovensku. Chceli však niečo nové, neobohrané, niečo, čo osloví

a nadchne ľudí na Slovensku. Nič také nemal Juraj Hurný pripravené. Zhodou okolností sa však dostal k hymnickej piesni Kráľovná nebies, ku ktorej hudbu a text skomponovali mníchovskí Slováci Jozef Halmo a Viktor Magdolen. V Hurného prevedení sa táto pieseň preslávila a dodnes sa hráva na Slovensku.

JURAJ HURNÝ A SLOVENSKO PO ROKU 1989

Juraj Hurný, podobne ako celý slovenský exil, pozorne sledoval vývoj na Slovensku, a keď sa po 17. novembri 1989 spustil pád komunistického režimu, už 9. decembra 1989 stál na námestí v Bratislave. Fotka jeho manželky so šatkou zo Svetového festivalu slovenskej mládeže, ktorý sa konal v Semmeringu v júli 1989, na ktorej bol slovenský dvojkříž, sa dostala na titulku novin.

Jeho návštevy na Slovensku boli veľmi intenzívne. Obnovil mnohé rokmi prerušené vzťahy, napríklad s otcovým spoluväzňom Donom Antóniom Srholcom či arcibiskupom Jánom Sokolom, ktorého rodina Hurných poznala ešte ako kaplána v Leviciach.

Spieval aj na viacerých akciách. Napríklad na veľkolepom mítingu Kresťanskodemokratického hnutia

na bratislavskom Slovane v júni 1990, na ktorom po príhovore predsedu Svetového kongresu Slovákov Mariána Šťastného (video) zaspieval hymnicкую pieseň Hej, Slováci. Po viac ako 13 rokoch, v januári 1991, spieval aj na javisku SND, konkrétne Verdiho Silu osudu.

Nakoniec však vývoj po roku 1989 neprinesol všetko to, čo Juraj Hurný a ja iní exulanti očakávali. S trpkosťou píše: „Aké však bolo moje sklamanie, keď som videl, že tu nie som vítaný, že v hudobnom svete, v ktorom som pôsobil, ma neradi vidia. Akoby aj nie, veď tí istí ľudia, čo kolaborovali s režimom, prevrátili kabáty a znova viedli celé hudobné dianie.“ Operný kritik Pavel Unger výstižne napísal, že Hurný „doma ostal nedocenený.“

Pocit trpkosti sa vzťahuje aj na sféru politiky. Slovenský exil bol podľa slov Mariána Šťastného z deväťdesiatich percent orientovaný kresťansko-demokraticky a slovensko-národné. Z toho logicky vyplývali snahy o samostatnú Slovenskú republiku. V očiach exilu malo byť pritom prirodzeným domácim politickým partnerom práve KDH.

Bolo to však inak. Podľa Hurného práve kresťanskí demokrati „boli tí, čo od počiatku kladli neuveriteľné prekážky a ju vehementne odmietali. Takto vošli do dejín. Napokon druhá Slovenská republika vznikla zásluhou slovenských a českých pragmatických politikov.“

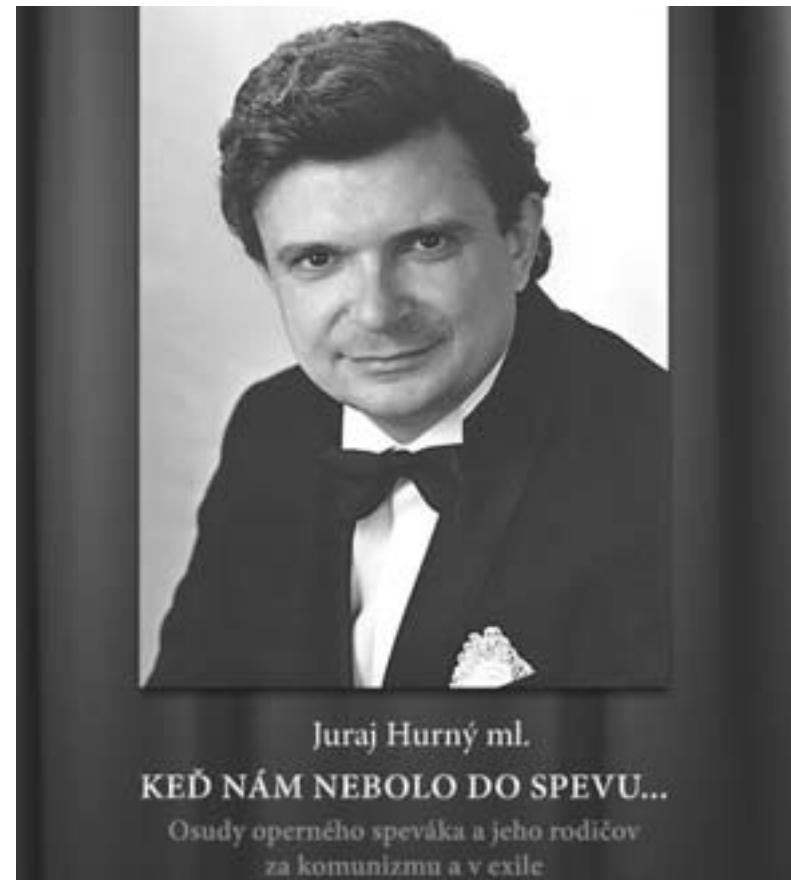
Napokon tretím sklamaním je postoj domácich Slovákov k slovenskému exilu. Píše, že „prešiel som kus sveta a, i pokiaľ sledujem medzinárodnú politickú situáciu v Európe, nikde sa tak s odstupom a odmerane nesprávajú k svojej emigrácii, ako to robia Slováci.“

A v tom má Juraj Hurný, žiaľ, pravdu. Mnohé osobnosti z radov zahraničných Slovákov, ktoré vo svete urobili úžasné kariéry, sú na Slovensku prakticky neznáme. Prítom ich životné osudy a úspechy by mohli slúžiť ako vzory či zdroje inšpirácie pre mladých ľudí alebo spisovateľov, filmárov a ďalších kultúrnych tvorcov. Máme voči slovenskému exilu dlh, ktorý treba splatiť.

V súvislosti s reláciou Najväčší Slovák napísal komentátor denníka SME Peter Tkačenko, že Slováci nemajú ani len 100 osobností a tá relácia je tak na Slovensku zbytočná. Možno je to ale inak. Možno by sme osobnosti aj mali, len ich, na našu škodu a hanbu, nepoznáme. A Juraj Hurný je nepochybne jednou z nich.

Článok bol pôvodne publikovaný v Konzervatívnom denníku Postoj.

MICHAL MALATINSKÝ

Pozn.: Kniha Juraja Hurného: Keď nám nebolo do spevu... (Osudy operného speváka a jeho rodičov za komunizmom a v exile (1944 – 2018) má 309 strán plnofarebného textu formátu B5 a objednať si ju možno u vydavateľa – Politický väzni Zväz protikomunistického odboja (PV ZPKO), Obchodná 52, 81106 Bratislava, prípadne v knižkupectve Svojeť, Dunajská 18 (Liga pasáž), 811 08 Bratislava, tel. č. 0903 946 718

Pán vedúci dr. Korčok, prečítal som si spomienky MUDr. G. Hoffmanna na židovský pracovný tábor v Sereďi na portáli Infovojný ako aj Vaše stanovisko ako vedúceho "Sereďského múzea holokaustu".

1) Obrovský ma prekvapilo, že Vaše vyjadrenia sú púhe odsudzujúce tvrdenia bez dôkazov a že ako PhDr. a navyše PhD. ste sa nezmohli ani na jeden argument na podporu Vašich tvrdení, dokonca ani na jediný forenzny dôkaz Vašich tvrdení.

2) Samotní židovskí autori pôvodom zo Slovenska podali ďalšie svedectvá. Napríklad slovenský historik židovského pôvodu I. Kamenec písal o židovských pracovných táborech v Sereďi, Nováčkoch: "V židovskom pracovnom tábore v Nováčkoch mali poľnohospodársku výrobu na 15 hektároch pôdy. Slúžila na zásobovanie zeleninou a živočíšnymi produktmi. Postupná konsolidácia a upevňovanie hospodárskeho postavenia tábora dovoľovali vybudovať v ňom niektoré sociálne zariadenia, ktoré by sme asi ťažko našli v podobných židovských inštitúciách na európskom území kontrolovanom fašistickým Nemeckom. V roku 1944 boli v nováckom pracovnom tábore už vaňové kúpele, plavecký bazén a športové ihrisko. Veľkou zvláštnosťou židovských pracovných táborov bolo to, že sa v nich zriadili detské jasle, opatrovne a obecné školy. Táborovú školu prebralo do svojej kompetencie ministerstvo školstva a národnej osvetvy, čo dalo škole podklad k legálnej platnosti. Okrem toho sa v nováckom tábore pre 14 až 16 ročných zaradcov usporiadali odborové kurzy v rozličných remeselníckych odboroch a dospelí príslušníci navštevovali pravidelné kurzy slovenského jazyka. Pre prestarších príslušníkov tábora sa zriadil v Novom Meste nad Váhom starobinec. Nespornou zvláštnosťou tábora v Nováčkoch bolo aj to, že sa tu usporiadávali bohoslužobné obrady židovské i kresťanské" (Kamenec 1966)."

3) Navyše absenciu dôkazov nahrádzate i vyhrážkami na detský spôsob "....posielam kópiu Ústrednému zväzu židovských náboženských obcí na Slovensku" (význačný nátlakový orgán pri absencii intelektuálov vo verejných funkciách deviantného politického systému, v ktorom vládnú amatéri) ako „člen Medzinárodnej aliancie pre pripomínanie holokaustu (https://www.holocaustremembrance.com/)“ - aliancie známej bojovníčke proti slobode slova a proti pravde o skutočnom utrpení výnimočne len židov počas WWII, čo sú antihumánne a antiintelektuálne prejavy, prejavy skutočného extrémizmu.

4) Ste zrejme absolvent niektoej humanitnej disciplíny, ktorá asi nespĺňa ani jeden z piatich atribútov vedy, formulovaných predsedom Európskej fyzikálnej spoločnosti prof. F. Wagnerom (Wagner, F., Is truth still of value?, euromphysics news, No. 5/2007), a mnohým humanitným vzdelancom a nositeľom titulu – hodnosti PhD je skutočná veda terra incognita, pojem veda u nich je len zaštitovaním ich subjektívnych názorov.

5) Izraelský profesor Sh. Sand tvrdí: „Pozornejšie čítanie historických a politických prác, ale i moderných európskych slovníkov, odhaľuje nepretržitú migráciu významu v rámci hraníc termínov a pojmov, hlavne tých, ktoré sú určené na vykľadania premenlivej sociálnej reality. Príčinou sú nielen politické záujmy (napríklad s cieľom slúžiť sionistickému koloniálnemu podniku), ale aj ľnivosť či neschopnosť humanitnej inteligencie vytvárať nové pojmy. Navyše humanitná inteligencia často pôsobí proti prirodzenej a technickej inteligencii, ktoré sú chrbitcou civilizáčného vývoja, a teda aj proti spoločnosti (Sand, Shlomo, (2009). Jak byl vynalezen židovský národ, Praha, Rybka Publishers 2015, s. 492, ISBN 978-80-87950-16-6, s. 42, 45).

6) Úroveň humanitnej inteligencie kriticky reflektoval humanitný vzdelanec doc. PhDr. P. Žantovský, PhD. v recenzii štúdie „Paradigmy univerziténeho vzdelávania vs. Bolonská reforma (Česká spoločnosť pre civilizačné štúdiá, 2019) „Humanitná inteligencia pracuje proti prirodzenej a technickej inteligencii“. A ja doplnám – aj proti spoločnosti. Jav, keď humanitnú inteligenciu vzdelávajú „profesors“ with second-rate minds and third-rate intelligence, but amazingly skillful in embracing and propagating the new neoliberal fascist ideology (P. Janeček, 2019). Vytvárajú pseudointelektuálnu vatú.

7) Francúzsky vzdelanec židovského pôvodu J. Benda poukázal na zradu vzdelancov (len gójskych, tých z košiara jahvizmu/talmudizmu/judaizmu vynechal, čo je prejav identity krypto-žida) v rovnomennej knihe. Upozornil na príklon humanitných vzdelancov k službe politickým vášňam a to vo vedeckom rúchu, k národnostnému egoizmu najmä tzv. židovskému nacionalizmu. Vzdelanci zamenili svoje poslanie byť strážcami univerzálnych hodnôt za partikulárne záujmy, najmä nacionálne a militantné. Humanitní vzdelanci namiesto rozvíjania civilizačných hodnôt a kultúry sa dali do služieb rasistického šovinistického nacionalizmu. Ich limitným prípadom sú akademickí zločinci na Západe, a najmä v Izraeli, ktorí barbarské a divošké zverstvá sionistických tlúp Irgun, Stern atd. ako aj antisemitského štátu Izrael proti pôvodnému palestínskemu obyvateľstvu ospravedlňujú a vysvetľujú ako humánne činy. Ide o anticivilizačné antihumánne akademické bahno (Pape, Ilan, (2014). DIE ETHNISCHE SÄBERUNG PALÄSTINAS, Berlin, Haffmans&Tolkemitt GmbH 2014, s. 414, ISBN 978-3-942989-86-2. Die englische Originalausgabe „The Ethnic Cleansing of Palestine“, One World Publications, Oxford, 2006). Humanitní vzdelanci prestali byť strážcovia duchovnosti a slúžia intelektuálnej organizácii politických nenávistí a tým zrieknutie sa ideálov

8) Pán vedúci dr. Korčok, d'akujem za reakciu. No musím priznať, že ma rozosmievať svojimi tvrdeniami. Stručne.Samozrejme, je mi ľúto každého zmárneného života, a to nielen účelovo a vy-berovo humánnych príslušníkov židovských klanov, z ktorých máte falošnú a falšovanú živnosť, ale aj každého humánneho človeka, pričom v WWII padlo najviac Slovanov. A kto to spôsobil, kto postavil Hitlera na nohy a nasmeroval na ZSSR, to nám indoktrinačný školský systém pravdivo nezobrazil. Pravdivá história je len pre zasnivených (H. de Balzac) ktorý ste poslali. Napriek tomu pevne verím, že je Vám ľúto každého jedného nevinne vyhasnutého života počas holokaustu a odsudzujete páchatel'ov, ktorí sa na tom podieľali.

So srdečným pozdravom,
Martin Korčok

So srdečným pozdravom,
Martin Korčok

Pán vedúci dr. Kočok, d'akujem za reakciu. No musím priznať, že ma rozosmievať svojimi tvrdeniami.

Stručne.Samozrejme, je mi ľúto každého zmárneného života, a to nielen účelovo a vy-berovo humánnych príslušníkov židovských klanov, z ktorých máte falošnú a falšovanú živnosť, ale aj každého humánneho človeka, pričom v WWII padlo najviac Slovanov. A kto to spôsobil, kto postavil Hitlera na nohy a nasmeroval na ZSSR, to nám indoktrinačný školský systém pravdivo nezobrazil. Pravdivá história je len pre zasnivených (H. de Balzac)

na to, že akademici môžu byť predajní. A kanadský žid H. Makow doplnuje: „Štúdium humanitných a sociálnych disciplín oslabí schopnosť nezavisle myslieť, či absorbovať informácie, ktoré nebudú v súlade s jeho naprogramovaním (Makow 2015, s. 236).

Alternatívne vysvetlenie neschopnosti humanitnej inteligencie ponúkol bádateľ - prírodovedec a humanitný vzdelanec prof. V. Weiss: „Bádatelia v humanitných spoločenských disciplínach sa málo zaujímajú o podstatu. Sú v priemere menej inteligentní ako vedci v prírodných a technických vedách“ a odhaduje rozdiel na 15 bodov (Weiss, V., (2002). DIE IQ-FALLE: INTELIGENZ, SOCIALSTRUKTUR UND POLITIK, STOCKER, GRAZ 2000., s. 312, ISBN 3-7020-0882-9).

Dá sa to chápať aj biologicky - ich šedá mozgová kôra je nedostatočne trénovaná a víťaz u nich chápanie a konanie na úrovni limbického mozgu, ktorý sme zdedili po stavovcoch.

Uvedené navrhuje, že ide teda o javy zabitia humanitnej inteligencie ako spoločenskej vrstvy ako aj o zabítie inteligencie a humannej morálky ako ľudských vlastností.

Takže, pán vedúci dr. Korčok, Vaše vyjadrenia, ktoré sú v rozpore dokonca aj s kritickými židovskými autormi, navrhujú konštatovanie, že Vaše tvrdenia v porovnaní so skutočnosťou sú irelevantné.

S pozdravom
Doc. Ján Dudáš, DrSc.
1. 8. 2019

Vážený pán Dudáš,
d'akujem za správu. Mojm cieľom bolo a naďalej bude upozorňovať na prekrúcanie histórie.
Pravdepodobne mi ušla myšlienka, čo ste chceli, Vaším extraktom z Wikipedie, zvedavca a tvrdeniami vytrhnutými z kontextu dosiahnuť. Možno si to raz objasníme na mieste, na ktorom je podľa Vášho textu „holokaust mytológia v rozpore so skutočnosťou“. Musím povedať, že je to smutné konštatovanie, zvlášť od študovaného človeka v odbore elektrotechnika.
Z môjho pohľadu je šírenie polovičnej pravdy horšie ako klamstvo. Aby sme sa pochopili, objasním Vám to na príklade. Odvolávate sa na rezolúciu č. 3379 Valného zhromaždenia OSN z roku 1975, ktorá sionizmus označila za formu rasizmu. Poznáte aj rezolúciu č. 46/86 Valného zhromaždenia OSN z roku 1991? Nájdete ju aj na Vami citovanej Wikipedii. Na podobnom základe stojí celý text,

Priemysel holokaustu – Encyclopedia Britannica z r. 1956, teda 11 rokov po vojne, nespomína šestimiliónovú cifru, plynové komory či výraz holokaust. Väčšina toho, čo dnes počívame o holokauste, nie nič iného ako výplod chorých propagandistických mozgov. Holokaust – takzvaný holokaust, výstižnejšie náboženstvo holokaustu, hystéria holokaustu. Hystéria holokaustu patrí skôr do oblasti morbídnej fantázie ako do triezvej faktickej reality. (Hoggan, David,(1969). Mýtus 6 miliónov, Žďár n. Sázavou, Bodyart Press s.r.o 2016, s. 111, ISBN 978-80-87525-29-

9, s. 39; Rudolf, Germar (2015). Přednášky o holokaustu – Sporné otázky pod křížovým výslechem, Praha, Vydavatelství A. B. Bartoš 2015, s. 427, ISBN 978-80-905861-4-7., s. 269)..

Židovská filozofka H. Arendtová odsúdila vedúch predstaviteľov sionizmu za likvidáciu európskych židov. V svojej knihe „Eichmann v Jeruzaleme: správa o banalite zla“ Arendtová výstižne zhrnula spoluprácu sionistov s nacistami: „Pre žida je táto rola židovských vodcov pri ničení ich vlastných ľudí nepochybne tou najtemnejšou kapitolou tohoto celého temného príbehu“ P. Lescaudron in http://www.zvedavec.org/komentare/2018/09/7711-.htm).

Kanadský vzdelanec židovského pôvodu H. Makow napísal: „Obviňujem iluminánskych bankárov, ktorí priviedli nacistov k moci. Obviňujem sionistov za kolaboráciu s nacistami. Obviňujem sionistov, že

zabránili záchrane európskych židov. Obviňujem sionistov za stopnutie pomoci getám. Obviňujem sionistov za pozháňanie židov a ich poslanie do koncentračných táborov. Obviňujem sionistov za sabotáž židovského odporu. Izrael ne-bol vytvorený ako výsledok holokaustu. Bolo to iná príčina. Nacisti boli privedení k moci najmä aby prinútili židov usadiť sa v Izraeli pre Rothschildovcov a iluminátov (http://www.hemymakow.com/again_zionists_are_setting_jew.html; L. Guyénot, FROM YAHWEH TO ZION, 2018, s. 247 - 256).

8) Pán vedúci dr. Korčok, d'akujem za reakciu. No musím priznať, že ma rozosmievať svojimi tvrdeniami.

Stručne.Samozrejme, je mi ľúto každého zmárneného života, a to nielen účelovo a vy-berovo humánnych príslušníkov židovských klanov, z ktorých máte falošnú a falšovanú živnosť, ale aj každého humánneho človeka, pričom v WWII padlo najviac Slovanov. A kto to spôsobil, kto postavil Hitlera na nohy a nasmeroval na ZSSR, to nám indoktrinačný školský systém pravdivo nezobrazil. Pravdivá história je len pre zasnivených (H. de Balzac)

na to, že akademici môžu byť predajní. A kanadský žid H. Makow doplnuje: „Štúdium humanitných a sociálnych disciplín oslabí schopnosť nezavisle myslieť, či absorbovať informácie, ktoré nebudú v súlade s jeho naprogramovaním (Makow 2015, s. 236).

Alternatívne vysvetlenie neschopnosti humanitnej inteligencie ponúkol bádateľ - prírodovedec a humanitný vzdelanec prof. V. Weiss: „Bádatelia v humanitných spoločenských disciplínach sa málo zaujímajú o podstatu. Sú v priemere menej inteligentní ako vedci v prírodných a technických vedách“ a odhaduje rozdiel na 15 bodov (Weiss, V., (2002). DIE IQ-FALLE: INTELIGENZ, SOCIALSTRUKTUR UND POLITIK, STOCKER, GRAZ 2000., s. 312, ISBN 3-7020-0882-9).

Dá sa to chápať aj biologicky - ich šedá mozgová kôra je nedostatočne trénovaná a víťaz u nich chápanie a konanie na úrovni limbického mozgu, ktorý sme zdedili po stavovcoch.

Uvedené navrhuje, že ide teda o javy zabitia humanitnej inteligencie ako spoločenskej vrstvy ako aj o zabítie inteligencie a humannej morálky ako ľudských vlastností.

Takže, pán vedúci dr. Korčok, Vaše vyjadrenia, ktoré sú v rozpore dokonca aj s kritickými židovskými autormi, navrhujú konštatovanie, že Vaše tvrdenia v porovnaní so skutočnosťou sú irelevantné.

S pozdravom
Doc. Ján Dudáš, DrSc.
1. 8. 2019

Vážený pán Dudáš,
d'akujem za správu. Mojm cieľom bolo a naďalej bude upozorňovať na prekrúcanie histórie.
Pravdepodobne mi ušla myšlienka, čo ste chceli, Vaším extraktom z Wikipedie, zvedavca a tvrdeniami vytrhnutými z kontextu dosiahnuť. Možno si to raz objasníme na mieste, na ktorom je podľa Vášho textu „holokaust mytológia v rozpore so skutočnosťou“. Musím povedať, že je to smutné konštatovanie, zvlášť od študovaného človeka v odbore elektrotechnika.
Z môjho pohľadu je šírenie polovičnej pravdy horšie ako klamstvo. Aby sme sa pochopili, objasním Vám to na príklade. Odvolávate sa na rezolúciu č. 3379 Valného zhromaždenia OSN z roku 1975, ktorá sionizmus označila za formu rasizmu. Poznáte aj rezolúciu č. 46/86 Valného zhromaždenia OSN z roku 1991? Nájdete ju aj na Vami citovanej Wikipedii. Na podobnom základe stojí celý text,

Priemysel holokaustu – Encyclopedia Britannica z r. 1956, teda 11 rokov po vojne, nespomína šestimiliónovú cifru, plynové komory či výraz holokaust. Väčšina toho, čo dnes počívame o holokauste, nie nič iného ako výplod chorých propagandistických mozgov. Holokaust – takzvaný holokaust, výstižnejšie náboženstvo holokaustu, hystéria holokaustu. Hystéria holokaustu patrí skôr do oblasti morbídnej fantázie ako do triezvej faktickej reality. (Hoggan, David,(1969). Mýtus 6 miliónov, Žďár n. Sázavou, Bodyart Press s.r.o 2016, s. 111, ISBN 978-80-87525-29-

9, s. 39; Rudolf, Germar (2015). Přednášky o holokaustu – Sporné otázky pod křížovým výslechem, Praha, Vydavatelství A. B. Bartoš 2015, s. 427, ISBN 978-80-905861-4-7., s. 269)..

Židovská filozofka H. Arendtová odsúdila vedúch predstaviteľov sionizmu za likvidáciu európskych židov. V svojej knihe „Eichmann v Jeruzaleme: správa o banalite zla“ Arendtová výstižne zhrnula spoluprácu sionistov s nacistami: „Pre žida je táto rola židovských vodcov pri ničení ich vlastných ľudí nepochybne tou najtemnejšou kapitolou tohoto celého temného príbehu“ P. Lescaudron in http://www.zvedavec.org/komentare/2018/09/7711-.htm).

Kanadský vzdelanec židovského pôvodu H. Makow napísal: „Obviňujem iluminánskych bankárov, ktorí priviedli nacistov k moci. Obviňujem sionistov za kolaboráciu s nacistami. Obviňujem sionistov, že

zabránili záchrane európskych židov. Obviňujem sionistov za stopnutie pomoci getám. Obviňujem sionistov za pozháňanie židov a ich poslanie do koncentračných táborov. Obviňujem sionistov za sabotáž židovského odporu. Izrael ne-bol vytvorený ako výsledok holokaustu. Bolo to iná príčina. Nacisti boli privedení k moci najmä aby prinútili židov usadiť sa v Izraeli pre Rothschildovcov a iluminátov (http://www.hemymakow.com/again_zionists_are_setting_jew.html; L. Guyénot, FROM YAHWEH TO ZION, 2018, s. 247 - 256).

8) Pán vedúci dr. Korčok, d'akujem za reakciu. No musím priznať, že ma rozosmievať svojimi tvrdeniami.

Stručne.Samozrejme, je mi ľúto každého zmárneného života, a to nielen účelovo a vy-berovo humánnych príslušníkov židovských klanov, z ktorých máte falošnú a falšovanú živnosť, ale aj každého humánneho človeka, pričom v WWII padlo najviac Slovanov. A kto to spôsobil, kto postavil Hitlera na nohy a nasmeroval na ZSSR, to nám indoktrinačný školský systém pravdivo nezobrazil. Pravdivá história je len pre zasnivených (H. de Balzac)

na to, že akademici môžu byť predajní. A kanadský žid H. Makow doplnuje: „Štúdium humanitných a sociálnych disciplín oslabí schopnosť nezavisle myslieť, či absorbovať informácie, ktoré nebudú v súlade s jeho naprogramovaním (Makow 2015, s. 236).

Alternatívne vysvetlenie neschopnosti humanitnej inteligencie ponúkol bádateľ - prírodovedec a humanitný vzdelanec prof. V. Weiss: „Bádatelia v humanitných spoločenských disciplínach sa málo zaujímajú o podstatu. Sú v priemere menej inteligentní ako vedci v prírodných a technických vedách“ a odhaduje rozdiel na 15 bodov (Weiss, V., (2002). DIE IQ-FALLE: INTELIGENZ, SOCIALSTRUKTUR UND POLITIK, STOCKER, GRAZ 2000., s. 312, ISBN 3-7020-0882-9).

Dá sa to chápať aj biologicky - ich šedá mozgová kôra je nedostatočne trénovaná a víťaz u nich chápanie a konanie na úrovni limbického mozgu, ktorý sme zdedili po stavovcoch.

Uvedené navrhuje, že ide teda o javy zabitia humanitnej inteligencie ako spoločenskej vrstvy ako aj o zabítie inteligencie a humannej morálky ako ľudských vlastností.

Takže, pán vedúci dr. Korčok, Vaše vyjadrenia, ktoré sú v rozpore dokonca aj s kritickými židovskými autormi, navrhujú konštatovanie, že Vaše tvrdenia v porovnaní so skutočnosťou sú irelevantné.

Vážený pán Dudáš,
d'akujem za správu. Mojm cieľom bolo a naďalej bude upozorňovať na prekrúcanie histórie.
Pravdepodobne mi ušla myšlienka, čo ste chceli, Vaším extraktom z Wikipedie, zvedavca a tvrdeniami vytrhnutými z kontextu dosiahnuť. Možno si to raz objasníme na mieste, na ktorom je podľa Vášho textu „holokaust mytológia v rozpore so skutočnosťou“. Musím povedať, že je to smutné konštatovanie, zvlášť od študovaného človeka v odbore elektrotechnika.
Z môjho pohľadu je šírenie polovičnej pravdy horšie ako klamstvo. Aby sme sa pochopili, objasním Vám to na príklade. Odvolávate sa na rezolúciu č. 3379 Valného zhromaždenia OSN z roku 1975, ktorá sionizmus označila za formu rasizmu. Poznáte aj rezolúciu č. 46/86 Valného zhromaždenia OSN z roku 1991? Nájdete ju aj na Vami citovanej Wikipedii. Na podobnom základe stojí celý text,

Priemysel holokaustu – Encyclopedia Britannica z r. 1956, teda 11 rokov po vojne, nespomína šestimiliónovú cifru, plynové komory či výraz holokaust. Väčšina toho, čo dnes počívame o holokauste, nie nič iného ako výplod chorých propagandistických mozgov. Holokaust – takzvaný holokaust, výstižnejšie náboženstvo holokaustu, hystéria holokaustu. Hystéria holokaustu patrí skôr do oblasti morbídnej fantázie ako do triezvej faktickej reality. (Hoggan, David,(1969). Mýtus 6 miliónov, Žďár n. Sázavou, Bodyart Press s.r.o 2016, s. 111, ISBN 978-80-87525-29-

9, s. 39; Rudolf, Germar (2015). Přednášky o holokaustu – Sporné otázky pod křížovým výslechem, Praha, Vydavatelství A. B. Bartoš 2015, s. 427, ISBN 978-80-905861-4-7., s. 269)..

Židovská filozofka H. Arendtová odsúdila vedúch predstaviteľov sionizmu za likvidáciu európskych židov. V svojej knihe „Eichmann v Jeruzaleme: správa o banalite zla“ Arendtová výstižne zhrnula spoluprácu sionistov s nacistami: „Pre žida je táto rola židovských vodcov pri ničení ich vlastných ľudí nepochybne tou najtemnejšou kapitolou tohoto celého temného príbehu“ P. Lescaudron in http://www.zvedavec.org/komentare/2018/09/7711-.htm).

Kanadský vzdelanec židovského pôvodu H. Makow napísal: „Obviňujem iluminánskych bankárov, ktorí priviedli nacistov k moci. Obviňujem sionistov za kolaboráciu s nacistami. Obviňujem sionistov, že

zabránili záchrane európskych židov. Obviňujem sionistov za stopnutie pomoci getám. Obviňujem sionistov za pozháňanie židov a ich poslanie do koncentračných táborov. Obviňujem sionistov za sabotáž židovského odporu. Izrael ne-bol vytvorený ako výsledok holokaustu. Bolo to iná príčina. Nacisti boli privedení k moci najmä aby prinútili židov usadiť sa v Izraeli pre Rothschildovcov a iluminátov (http://www.hemymakow.com/again_zionists_are_setting_jew.html; L. Guyénot, FROM YAHWEH TO ZION, 2018, s. 247 - 256).

8) Pán vedúci dr. Korčok, d'akujem za reakciu. No musím priznať, že ma rozosmievať svojimi tvrdeniami.

Stručne.Samozrejme, je mi ľúto každého zmárneného života, a to nielen účelovo a vy-berovo humánnych príslušníkov židovských klanov, z ktorých máte falošnú a falšovanú živnosť, ale aj každého humánneho človeka, pričom v WWII padlo najviac Slovanov. A kto to spôsobil, kto postavil Hitlera na nohy a nasmeroval na ZSSR, to nám indoktrinačný školský systém pravdivo nezobrazil. Pravdivá história je len pre zasnivených (H. de Balzac)

na to, že akademici môžu byť predajní. A kanadský žid H. Makow doplnuje: „Štúdium humanitných a sociálnych disciplín oslabí schopnosť nezavisle myslieť, či absorbovať informácie, ktoré nebudú v súlade s jeho naprogramovaním (Makow 2015, s. 236).

Alternatívne vysvetlenie neschopnosti humanitnej inteligencie ponúkol bádateľ - prírodovedec a humanitný vzdelanec prof. V. Weiss: „Bádatelia v humanitných spoločenských disciplínach sa málo zaujímajú o podstatu. Sú v priemere menej inteligentní ako vedci v prírodných a technických vedách“ a odhaduje rozdiel na 15 bodov (Weiss, V., (2002). DIE IQ-FALLE: INTELIGENZ, SOCIALSTRUKTUR UND POLITIK, STOCKER, GRAZ 2000., s. 312, ISBN 3-7020-0882-9).

Dá sa to chápať aj biologicky - ich šedá mozgová kôra je nedostatočne trénovaná a víťaz u nich chápanie a konanie na úrovni limbického mozgu, ktorý sme zdedili po stavovcoch.

Uvedené navrhuje, že ide teda o javy zabitia humanitnej inteligencie ako spoločenskej vrstvy ako aj o zabítie inteligencie a humannej morálky ako ľudských vlastností.

Takže, pán vedúci dr. Korčok, Vaše vyjadrenia, ktoré sú v rozpore dokonca aj s kritickými židovskými autormi, navrhujú konštatovanie, že Vaše tvrdenia v porovnaní so skutočnosťou sú irelevantné.

KULTÚRA
Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.,
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka –
Cena jedného čísla je 1.60 € – Časopis vychádza každé dva týždne,
s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel –
Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s.
Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu:
ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská
pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,
820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické
predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 –
Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky
neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí
zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk –
Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk –
ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Dňa 29. mája 1968 sa otec Lazor vydal na cestu do Ríma na programovanú návštevu Svätej stolice. Ako to po návrate z tejto jemu nezabudnuteľnej životnej zahraničnej cesty popísal, vo Večnom meste zažil až premilé privítanie najmä bratmi krajanmi pôsobiacimi vo Vatikáne. S mimoriadnou povďačnosťou spomínal na otcov Lacka, Dubjaka, Faltína a Tomka, ktorí sa mu najviac venovali pri orientovaní sa v grandióznom komplexe jednotlivých odvetvových inštitúcií Svätej stolice, ktoré zabezpečujú celosvetovú pôsobnosť Katolíckej cirkvi. V mimopracovnom čase mu krajania zorganizovali aj viacero exkurzií najvýznamnejších historických pamätihodností Ríma. Zabezpečili mu aj niekoľko osobných zoznamení sa s vysokými cirkevnými hodnosťami, medzi nimi aj s niekoľkými kardinálmi i patriarchami. Za tohto pobytu otca Lazora v Ríme došlo doma k dávno túžobne očakávanej udalosti. Po vládnom uznesení a dňa 13. júna 1968 vydaným vládnym nariadením došlo k legalizovaniu existencie a pokračovania verejnej činnosti miestnej Gréckokatolíckej cirkvi. Bola z toho neopísateľná radosť aj v samom centre Katolíckej cirkvi v Ríme. Hlavná pracovná stránka pobytu otca Lazora v pápežskom sídle pozostávala z prípravy obširnej informatívnej správy pre najvyššie vedenie Cirkvi podľa otázok pripravených poverenými pracovníkmi náležitých kongregácií Svätej stolice. V súvislosti s pápežskou audienciou pre predstavenie jeho osoby Svätému Otcovi požiadal otca Lazora aj o napísanie svojho krátkeho životopisu a správy o jeho aktivitách počas osemnástich rokov zákazu činnosti Gréckokatolíckej cirkvi Česko-Slovenska. Požiadali ho aj o písomné predloženie jeho návrhu kňazskej osoby, ktorá by namiesto zdravotne vážne postihnutého otca biskupa Hopka bola pápežom poverená dočasným zastávaním funkcie vedúceho predstaviteľa miestnej Cirkvi. Bola to naliehavá aktuálna potreba pre neodkladné nutné rokovania s predstaviteľmi vlády štátu najmä vo veci prinávratenia práva legálneho verejného pôsobenia zakázanej Cirkvi a vrátenia jej neprávom skonfiškovaného majetku. Ale išlo o osobu, ktorá by bola schopná zabezpečiť aj potrebnú novú výstavbu diecéznej organizačnej štruktúry a aj oživenie činnosti miestnej Gréckokatolíckej cirkvi. Zaujímali sa aj o jeho návrh kňazskej osobnosti na budúce definitívne vymenovanie hlavy eparchie. Hovorili s ním aj o perspektívnom zriadení Gréckokatolíckej arcidiecézy na Slovensku. Rímsky pobyt otca Lazora vyvrcholil dňa 19. júna 1968 audienciou u Svätého Otca Pavla VI. Jeho prijatie hlavou Katolíckej cirkvi malo pracovný charakter. Predložená informatívna správa o situácii pri obnove verejnej pôsobnosti Gréckokatolíckej cirkvi Česko-Slovenska vypracovaná otcem Lazorem bola prijatá s uspokojením. Na jej základe Kongregácia pre východné cirkvi vypracovala aj odporúčania na ďalší postup v procese znovuoživenia činnosti miestnej Cirkvi, ktoré po odobrení Svätým Otcom boli odovzdané otcovi Lazorovi na doručenie vedeniu AV. Po návrate z Ríma informatívnu správu o svojej pracovnej ceste podal otec Lazor na zasadnutí AV v Košiciach dňa 25. júna 1968.

Dňa 26. júna 1968 otec Lazor

zanechal laické zamestnanie v Ružomberku, aby sa už aj on mohol pripojiť k oltárnym spolubratom a plne sa venovať svojmu pôvodnému kňazskému povolaniu. O dva dni nato už odcestoval do Michaloviec, kde sa podľa určenia AV ujal funkcie dočasného správcu miestnej farnosti namiesto definitívne ustanoveného farára otca Krličku. Ten totiž medzitým ťažšie ochorel a jeho skorý nástup do funkcie bol neistý. A tak otec Štefan už od soboty 29. júna 1968 po osemnásťročnom nanútenom prerušení začal pokračovať vo verejnom dušpastierskom pôsobení.

Otec Štefan Lazor CSsR okrem povereného dočasného kňazského pôsobenia v michalovskej farnosti, ako vtedajší predstavený michalovského rehoľného spoločenstva redemptoris-

tavší režim štátu už nebrzdil vydanie povolenia na vycestovanie do zahraničia, ako tomu bolo za predošlého totalitného režimu. Na cestu do USA sa vydal 30. septembra 1968. Zažil tam vrelé rodinné prijatie a počul i videl veľa zaujímavosti, ale myseľ mal stále upretú na jeho potrebu doma pri oživení pôsobnosti jeho predrahej Kristovej cirkvi. Lúto mu bolo každého dňa nevyužitého na práve aktuálnu potrebu množstva dušpastierskej práce vo svojej domovine. Túžil len po tom, aby svoje vycestovanie za tzv. veľkú mláku už mal čo najskôr za sebou. Už 25. októbra 1968 bol znovu v Michalovciach a podľa usmernenia AV nastúpil do funkcie dočasného správcu farnosti v Klokočove (okres Michalovce). Pôsobil tam len veľmi krátku dobu, kým na žiadosť miest-

ny dvojjazyčnom vydaní, a to v tradičnom cirkevno-slovenskom a v spisovnom slovenskom jazyku. V tejto súvislosti sa otec Lazor, ako jeden z členov kolektívu prekladateľov textov bohoslužobných obradov, podujal aj na prvé živé praktické predvedenie služby Božej v slovenskej reči vo svojej topolianskej farnosti. V spolupráci s farským kantorom a miestnym spevokolom usilovne nacvičovali túto bohoslužobnú novinku, aby ju už na Veľkú noc nasledujúceho roku čo najúspešnejšie predstavili širokej pospolitosti veriacich. K tejto historickej udalosti miestnej Gréckokatolíckej cirkvi dostali pre farnosť v Topoľanoch povolenie od AV, zastupujúceho vtedy vedenie diecézy. Správa o pokusnej premiére slovenskej gréckokatolíckej služby Bo-

žlého deje. Otec Čuchráč sa rozhodol vrátiť sa s ním späť do Michaloviec. Pred cestou domov mu v Mukačeve ešte zabezpečili zaopatrenie sviatosťami zomierajúcich. Zdravotný stav sa mu stále zhoršoval, postupne ochrnil na celú pravú stranu a prestával aj rozprávať. Stihol ešte naznačiť otcovi Čuchráčovi, že má dačo vo vrecku. Bol to papierik so záznamami o neodslúžených gregoriánskych liturgiách. Počas prevozu domov upadol aj do bezvedomia, z ktorého sa ho už nepodarilo prebrať ani lekárom v nemocnici, kde ho ihneď po príchode do Michaloviec hospitalizovali. Napokon tam dňa 15. októbra 1996 sa jeho životná púť ukončila.

Veľadôstojný otec Štefan Lazor CSsR bol pochovaný v Michalovciach dňa 18. októbra 1996. Jeho telesné ostatky uložili v mestskom cintoríne na vyhradenom mieste pre hroby zosnulých rehoľníkov redemptoristického kláštora. Pohrebné obrady začaté svätou liturgiou v kláštornom Chráme Zoslania Svätého Ducha vykonal najdôstojnejší otec diecézny biskup Mons. Dr.h.c. Ján Hirka. Koncelebroval a homíliu predniesol najdôstojnejší otec svätiaci biskup Mons. Milan Chatur CSsR. Pohreb prebiehal za početnej účasti duchovenstva obidvoch katolíckych rítov zo Slovenska i Česka a veľkého počtu veriacich najmä z Michaloviec, Starej Ľubovne, Stropkova a ich širokých okolí. Na poslednú rozlúčku so svojim nezabudnuteľným dušpastierom prišli mnohí veriaci aj z iných miest a dedín východného Slovenska, najmä z tých, v ktorých tajne apoštoloval a vysluhoval náboženské obrady a potreby v ťažkých časoch prenasledovania a zákazu účinkovania ich Gréckokatolíckej cirkvi.

Veľadôstojný otec Štefan Lazor CSsR zostal zachovaný v pamäti všetkých nás ako neoblomne verný Kristov kňaz a neúnavný formovateľ ľudských duší pre ich spasenie a večný pobyt v Božom kráľovstve. Výchove pôsobil nielen slovami, ale aj svojim príkladným životom. Bol vzorom v pokore a poslušnosti svojim cirkevným predstaveným. Bol zodpovedným vykonávateľom každej nimi zverenej služby pre svoju nekonečne milovanú Kristovu cirkev. Za žiadnych zaťaživých nátlakových okolností nikdy nezaprel a nezapredal svoju vieru v Pána Boha. Vyznačoval sa veľkou získanou milosťou Všemohúceho obraňovať Jeho Cirkev a byť oporou i podporou zápasu o jej existenciu a všestranné blahodarné pôsobenie pre súčasný časný i budúci večný život každého jedinca pozemskej ľudskej spoločnosti. Táto Božská milosť bola tou silou, ktorá mu v jeho zápase za vec Cirkvi pomáhala nepoddať sa, vydržať a pretrpieť drastické úskalia jej totalitných odporcov a nakoniec aj dožiť sa víťazného konca boja proti svetským služobníkom satana.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

Lazor, Š.: *Zápas o legálnu Gréckokatolícku cirkev. Manuscript. Michalovce - Topoľany 1983.*

Lazor, Š.: *Almanach gréckokatolíckych redemptoristov I.-III. Michalovce 1986-1995.*
Babjak, J. – Kušník, P.: *Zostali verní. Osudy gréckokatolíckych kňazov. Košice 1997.*
Dzurčaninová, A.: *Otec Štefan Lazor CSsR – rehoľný kňaz a misionár. Košice 1999.*
Pašteka, J. a kol.: *Lexikon katolíckych kňazských osobností Slovenska. Bratislava 2000.*

RUDOLF KOPIN

Spomienky z pohnutých čias života (4)

to, mal splnomocnenie aj k prevzatíu ich kláštorného komplexu od miestnej Pravoslávnej cirkvi, ktorá ho v čase zákazu účinkovania Gréckokatolíckej cirkvi využívala ako sídlo svojho biskupského úradu. Keď prišiel čas aspoň na čiastočnú nápravu krívd minulosti spáchaných predošlým totalitným režimom štátu a v rámci nej sa tento kláštor mal vrátiť pôvodnému vlastníkovi, jeho dovtedajší bezprávny užívateľ začal robiť rôzne obštrukčné prekážky proti realizácii uplatnenia tohto úradného rozhodnutia. Otec Lazor pri zastávaní obidvoch poverených funkcií musel zažiť a znášať nemalo nielen verbálnych, ale dokonca aj fyzických napádání. Boli to najmä skupinky pravoslávnych žien, ktoré naňho útočili ako osy z porúšaného hniezda. A tieto, aj keď málopočetné, skupiny zástancov pravoslávnych nachádzali na úradných miestach s ešte nevymenenými pracovníkmi starých štruktúr pokračujúcu podporu. Takto sa im darilo získavať aspoň preťahovanie termínov vracania majetku Gréckokatolíckej cirkvi. A v prípade vrátenia kláštora gréckokatolíckych redemptoristov v Michalovciach sa im to aj vyplatilo. Totiž, keď otec Lazor dostal úradné oznámenie, že ku komisionálnemu aktu vrátenia ich kláštorného komplexu dôjde dňa 21. augusta 1968, práve vtedy došlo k historickej okupácii Česko-Slovenska vojskami dohodnutých štátov Varšavskej zmluvy a chod normálneho života v celej krajine bol prerušený. A nedošlo ani k naplánovanému návratu ich michalovského kláštora. Tak sa stalo, že zákonitý vlastník, na veľkú radosť pravoslávnych, na vrátenie svojho majetku musel znovu čakať, a to až vyše dvadsať rokov.

Keď sa život v krajine pod kontrolou nasadených okupačných zahraničných vojenských síl, zachraňujúcich v nej tzv. socialistické zriadenie, ako-tak začal normalizovať a začalo sa pokračovať aj v preberaní chrámov a fár gréckokatolíckych farností prinavracaných spod ich nezákonnej násilnej pravoslávnej okupácie, otec Lazor sa konečne rozhodol uskutočniť už dlho odkladanú návštevu brata a jeho rodiny v Amerike. Totiž v tom čase mu nas-

nych veriacich a po vtedy potrebnom súhlase vedúceho úradu okresnej štátnej správy pre cirkevné veci za tunajšieho farára nebol vymenovaný otec Michal Majovský.

Otec Štefan Lazor CSsR sa od 15. novembra 1968 stal farárom v obci Topoľany (v súčasnosti už časť okresného mesta Michalovce). Táto lokalita jeho kňazskej pôsobnosti bola pre neho, ako predstaveného michalovského redemptoristického rehoľného spoločenstva, veľmi výhodná, lebo pri nevrátení ich kláštorného komplexu od pravoslávnych tu v sídle jeho farnosti sa prakticky utvorilo a oživilo aj ich náhradné rehoľné centrum.

Už v nasledujúcom roku na sviatok Zoslania Svätého Ducha na popud a pod vedením otca Štefana v Topoľanoch zorganizovali dodatočné udelenie sviatosti birmovania pre veriacich, ktorí v dobe zákazu pôsobnosti miestnej Gréckokatolíckej cirkvi boli pokrstení u rímskokatolíkov a neboli ešte birmovaní. Túto príležitosť využilo 192 birmovancov, a to nielen z domácej farnosti, ale aj z blízkeho i vzdialenejšieho okolia. Na veľké potešenie miestneho pána farára Lazora na túto slávnostnú službu Božiu sa zišlo až okolo 5000 účastníkov. Bol to veľký deň Božej slávy! Pod vedením farnosti otcem Lazorem došlo v Topoľanoch aj k zabezpečeniu globálnej renovácie budov cirkvi i fary.

Otec Štefan Lazor CSsR patril k popredným slovenským gréckokatolíckym kňazom, ktorí sa stali priekopníkmi zavádzania bohoslužieb v reči veriaceho ľudu. Týmto sa snažili o docielenie čo najhlbšieho prežívania vzdávania úcty a chvály nášmu Pánu Bohu, ako to propagovali a praktizovali už vierozvestcovia Slovanov Konštantín-Cyriľ a Metod. Pri zavádzaní slovenčiny ako bohoslužobného jazyka slovenských gréckokatolíkov sa otec Štefan podieľal ako pri prekladaní cirkevnou slovančinou písaných liturgických kníh, tak aj pri zostavovaní slovensky písaných gréckokatolíckych modlitebníkov a spevníkov. Bol spoluautorom vtedy už veľmi chýbajúcej knižky Liturgia sv. Jána Zlatoústeho, ktorá pre potreby slovenských gréckokatolíckych veriacich vyšla v roku 1968

žej sa veľmi rýchlo rozšírila po celej eparchii. V radoch kňazov staršej generácie, vychovaných ešte v tradovanom maďarónsko-rusínskom duchu, tento krok vyvolal až zúrivú negatívnu reakciu. Nepriatelia slovakizácie gréckokatolíckych bohoslužobných obradov začali v celej diecéze rozširovať protikampaň anonymným pamfletom s názvom Otvorený list gréckokatolíckeho kňazstva otcem redemptoristom a ich posluhovačom. Otec Lazor bol nútený vystúpiť na obranu tohto progresívneho snaženia a vyvrátiť neobjektívne obvinenia z rozvratu v Cirkvi. Budúcnosť mu dala za pravdu. V radoch mladých slovenských kňazov a veriacich toto počínanie uvítali veľmi kladne. Mali už osvedčený vzor u bratov rímskokatolíkov, ktorí bohoslužobné obrady v slovenčine už mali zavedené dávnejšie.

Veľadôstojný otec Štefan počas svojho dušpastierskeho pôsobenia v topolianskej farnosti zastával v rokoch 1981 až 1990 aj rehoľnú funkciu viceprovinciála (protoigumena) slovenských gréckokatolíckych redemptoristov. Po odchode zo záväzkovej kňazskej služby prežíval ďalšie roky už v pravoslávny prinavratenom michalovskom kláštore. Tu spolupracoval aj pri vydávaní náboženských periodík, do ktorých aj sám prispel osemdesiatimi tromi najmä mravoučnými článkami. Zostalo po ňom ešte dvadsaťpäť nepublikovaných článkov, ktoré sa nachádzajú v archíve materského kláštora. V tomto období vytvoril aj svoju najväčšiu knižnú publikáciu, ktorá bola vydaná v roku 1995 pod názvom Almanach gréckokatolíckych redemptoristov.

Aj napriek svojmu vysokému veku bol otec Štefan stále usilovným robotníkom vo vinici Pánovej a ešte sa zúčastňoval aj na výpomoci komunite otcov redemptoristov misijne pôsobiacich na Zakarpatskej Ukrajine. Pri takejto zahraničnej misijnej ceste, na ktorú sa spolu s otcem Jánom Čuchráčom CSsR vypravili z Michaloviec dňa 7. októbra 1996, došlo k jeho život ukončiacemu zdravotnému postihnutiu. Na tretí deň ráno, ako to vylíčil očitý svedok, zbadali na ňom akési celkové telesné ochabnutie. Videli na ňom, že sa s ním dačo